

Valla arengukava tegevussuundade aruanne perioodi 2021 II pa kuni 2022 I pa kohta

Arengukava tegevuste täitmist mõõdetakse valgusfoori meetodil:

- **PUNANE** – tegevust pole alustatud. Tegevuse suhtes pole midagi toimunud, puuduvad konkreetsed vastutajad, tähtajad ja ressursid.
- **KOLLANE** – tegevus on täitmisel ning senine elluviimine on toimunud plaanipäraselt. Määratud on vastutaja ja konkreetne tähtaeg.
- **ROHELINE** või **HALL** – tegevus on teostatud.

E 1. Lääne-Nigula vald on atraktiivne elu- ja töökeskkond luues eeldusi elanike arvu suurenemiseks.

Soovitud seisundi kirjeldus:

Arengukavas kirjeldatud tegevustega saavutatakse elanike arvu stabiliseerumine ning positiivse stsenaariumi korral elanike arvu kasv. Lääne-Nigula vald pakub kättesaadavaid ja kvaliteetseid avalikke teenuseid ja rakendab kõiki meetmeid olemasolevate elanike heaolu tagamiseks ning uute elanike Lääne-Nigula valda asumiseks. Valla elanike arv stabiliseerub ja hakkab kasvama.

E 1.1. Väljarände vähendamine ning Lääne-Nigula valda elama asumise propageerimine ja toetamine. Vastavad eesmärgid on sätestatud valla arengukavas ja üldplaneeringus.

Väljakutsed:

1. Elanike arvu vähenemine, vananemine ja väljaränne.

Tegevussuunad:

	Tegevussuunad ¹	Rahastamine ²	2021/2022
1.1.1	Valla turundusstrateegia väljatöötamine 2019. aastaks ja selle rakendamine, piirkondade eripära leidmine, säilitamine ja arendamine.	VALD	Jätkutegevus. Aruandlusperioodil tähelepanu kohalike sündmuste turundamisel läbi: • Lääne-Nigula valla kodulehe kultuurikalendri; • Facebooki ja ajalehe kultuurikavade; • VisitHaapsalu lehe ja Läänemaa äpi. Eelnimetatud võimaluste tutvustamine ja koostöö arendamine Lääne-Nigula valla ürituste korraldajatega.
1.1.2	Kvaliteetsete ja kättesaadavate teenuste	VALD, PROJEKTID	Vt peaeesmärk 1 tegevusi.

¹ Eesmärgi saavutamiseks vajalikud tegevused.

² VALD- vallaeelarve, RIIK- riigieelarve, ERA- MTÜ, äriühing või üksikisikud, PROJEKTID- vallaeelarvest, riigieelarvest, EL eelarvest vms taotletava projektiraha abil ellu viidav tegevus.

	tagamine vastavalt peaeesmärgile 1.		
1.1.3	Soodne ettevõtluskeskkond ja tasuvad töökohad vastavalt peaeesmärgile 2.	VALD, PROJEKTID	Vt peaeesmärk 2 tegevusi
1.1.4	Hästi toimivad ja vajadustele vastavad taristud vastavalt peaeesmärgile 3.	VALD, PROJEKTID	Vt peaeesmärk 3 tegevusi
1.1.5	Hea avaliku halduse tagamine vastavalt peaeesmärgile 4.	VALD, PROJEKTID	Vt peaeesmärk 4 tegevusi
1.1.6	Maale elama asumist soodustavate meetmete rakendamine (sh osalemine sellekohastes üle-eestilistes projektides, hajaasustuse programmis, kiire interneti arendamise projektid, hooajaliste elanike asumine valla elanikuks, uue vallaelaniku tunnustamine, valla toetused, sellekohaste uuringute ja tagasisideküsitluste läbiviimine).	VALD, PROJEKTID, ERA	Jätkutegevus. Hajaasustuse meetmest väljastatud toetus vastavalt programmi dokumendile. 2021. a sai toetust 32 projekti (esitati 88 taotlust). Lääne-Nigula vallast osalesid 2021. aasta sügisel üle-eestilisel Maal Elamise päeval Martna osavald külastuskeskusega Rõudes, Kullamaa osavald külastuskeskusega Liivil ja Oru piirkond külastuskeskusega Linnamäel.
1.1.7	Lääne-Nigula valla üldplaneeringu koostamine ja kehtestamine.	VALD	Lääne-Nigula Vallavolikogu võttis 28.06.2021 otsusega nr 29 vastu Lääne-Nigula valla üldplaneeringu. Peale seda jätkusid kooskõlastused riigiasutustega. Toimunud on ettepanekute ja vaiete läbivaatamine. Eelduslikult jõutakse üldplaneering kehtestada aasta teises pooles. Üldplaneering on tutvumiseks saadaval elektrooniliselt valla kodulehel https://www.laenenigula.ee/uldplaneering ja paberkandjal.
1.1.8	Üldplaneeringu koostamise käigus valla keskuste funktsionaalse tzoneerimise skeemide koostamine.	VALD, PROJEKTID	Vt punkt 1.1.7. Materjalid kättesaadavad: https://www.laenenigula.ee/uldplaneering
1.1.9	Elamuehituseks sobilike alade ja nende arenguvajaduste kaardistamine valla üldplaneeringu koostamise käigus, koostöös maaomanikega võimaluste otsimine planeeringute koostamiseks ja/või elamuehituseks vajalike taristute väljaehitamiseks, info koondamine ja avaldamine, maatükkide turundamine.	VALD, PROJEKTID, ERA	Jätkutegevus. Noarootsi piirkonnas Umbaia projekt ellu viidud ja elamukrundid võõrandatud. Ehitama on hakatud esimesi elamuid. Sireli (Risti piirkond) detailplaneering algatati 12.01.2021. a. Vallavalitsuse korraldusega nr 2-3/21-3. Maa-ametiga peetakse jätkuvalt läbirääkimisi Risti Siimapõllu (Sireli 9 ja Siimapõllu DP ala) KOV omandisse saamise võimaluste üle.

	2020. aasta jooksul viiakse lõpule Umbaia DP menetlus Österby külas ning hinnatakse erinevate elamuarenduste (Umbaia DP Noarootsis, Kullamaa järvpuhkeala DP Kullamaal, nn Siimapõllu DP Ristil, Möisapõllu DP Nõval, Nurmela Taeblas, Räägupõllu Orul jt)_võimalused ja riskid, ning kalkuleeritakse taristute arendamise maksumused ja finantseerimise võimalused.		Elamukruntide väljaehitamine eeldab enne müümist valla poolt suuri investeeringuid vee- ja kanalisatsioonisüsteemidesse. Selleks rahalisi vahendeid ei ole planeeritud.
1.1.10	Võimaluste loomine (kruntide müük, kommunikatsioonide rajamine, saare ja mandrivahelise ühenduse toetamine) Osmussaare püüasustuse suurenemiseks.	VALD, PROJEKTID ERA, RIIK	Jätkutegevus. Kehtiv detailplaneering olemas. Hetkel krunte pole müüdud.
1.1.11	Koostöö riiklike ja erainstitutsioonidega elanikele suunatud esmatähtsate teenuste tagamiseks ja arendamiseks maapiirkonnas (nt perearstiteenus, postiteenus, pakiautomaadid, riigimaanteede arendused, kiire internet, elektrivõrk, kauplused ja toiduainete kättesaadavus, apteegid, mobiililevi, ühistransport jms).	VALD, RIIK, ERA	Jätkutegevus. Uued pakiautomaadid on üles pandud Taeblasse, Paliverre ja Ristile, pakipunkti sai Pürksi. Omnivaga koostöös vaadati 2022. a kevad - suvel üle kogu vallas pakutav postiteenus ning sügisest 2022 jõustuvad muudatused - pakiautomaadid pannakse üles Nõvale ja Pürksi, suletakse Pürksi postkontor, Taebla, Rõude, Risti ja Nõva postipunktid ning kliendid suunatakse rohkem kasutama pakiautomaate ja personaalset postiteenust. https://bit.ly/3ODT5bZ Omnivaga jätkub koostöö kõigisse piirkondadesse pakiautomaatide üles panemiseks.

E 1.2. Lääne-Nigula vallas on kättesaadav, kvaliteetne laste ja noorte arengut toetav, kaasaegse õppekorralduse ja -keskkonnaga ning mitmekesiste võimalustega haridusasutuste võrk.

Väljakutsed

1. Kodulähedaste põhikoolide jätkusuutlikkus;
2. Erineva õpilaste arvuga koolides teenuste võrreldava kvaliteedi ja kättesaadavuse tagamine;
3. Kullamaa Keskkooli arendamine;
4. Tänapäevaste õppemeetodite ja tehnoloogiate (sh IKT) areng;
5. Erivajadustega laste arvu kasv;
6. Raskused uute õpetajate leidmisel, pedagoogide keskmise vanuse tõus;
7. Haridusasutuste vaheline koostöö.

Tegevussuunad:

	Tegevussuunad	Rahastamine	2021/2022
1.2.1	Õpetajate palga viimine tasemele, mis ületaks vähemalt 5% Eesti keskmist õpetaja palka.	VALD, RIIK	Jätkutegevus. Enamikes koolides õpetaja miinimumpalk. Seadusemuudatuse tulemusel suurenesid õpetajate palgad ning tõusis ka miinimumpalk. Lisaks sellele tõstis vald teatud osas abipersonali töötasu niipalju kui eelarve võimaldas. Noarootsis õpetaja palk 5% suurem õpetaja miinimumpalgast.
1.2.2	Üldhariduse rahastamismudelitest, kodulähedase hariduse tagamise põhimõttest, kriitilisest õpilaste arvust ja õpilaste arvu prognoosist lähtuvate otsuste vastuvõtmine.	VALD	Jätkutegevus. Otsuste vastuvõtmisel lähtutakse sellest põhimõttest (Nõva Kooli kolmanda astme sulgemine).
1.2.3	Koolides kaasaegsete õppemeetodite ja uuendusliku õppevara juurutamine, võimalusel õppesuundade väljaarendamine ja valdkondlik spetsialiseerumine/suunitlus - selle raames II ja III kooliastme õppekava kaasajastamine (reaalained, robotika, ettevõtlusõpe, piirkonna eripärast tulenevad õppesuunad); ainetevahelise lõimingu tõhusam rakendamine, vastava teema käsitlemine haridusasutuse arengukavas.	VALD, PROJEKTID	Jätkutegevus. EL struktuurivahenditest rahastatud projekt "Väikelahendused HEV õpilaste integreerimiseks Lääne-Nigula valla koolides". Valla koosseisus töötab alates kevadest 2021. a haridustehnoloog, kes teeb koostööd nii koolide kui lasteasutadega. Mitu kooli on vallas liitunud ettevõtliku kooli programmiga. Kullamaa keskkoolis on valikaine suundi täiendatud arengukavas pakutud teemades.
1.2.4	Kullamaa Keskkooli turunduspoliitika rakendamine õpilaste arvu suurendamiseks, õppekvaliteedi tagamine, õpilaskorterite kaasajastamine. Kullamaa kooli siseõue kohandamine liikumis- ja sporditegevuseks (varikatuse ehitus).	VALD, PROJEKTID	Jätkutegevus. Turunduspoliitikaga tegeleb kool. Koolil valmis uus koduleht. Ettevõtlusõppe suund on uuendamisel ja sellele järgnevad teavitustegevused. 2022 I pa: Turunduspoliitika: Kooli tegevuse kajastamiseks on loodud lisaks kodulehele ja Facebook-ile ajakirjandusring ja Instagram-i konto (2021 sügis). Toimub aktiivne sotsiaalmeedias postitamine (kooli Facebook, Instagram, koduleht), millesse on kaasatud kogu koolipere (juhtkond, õpetajad, õpilased). Kooli tegevust on kajastatud kooli ajalehes ja valla- ning maakonnalehes. Kooli on edukalt esindatud mitmetel olümpiaadidel, konkurssidel, spordivõistlustel ning laulu- ja tantsulaste esinemiste kaudu nii Eestis kui ka välismaal (Itaalias).

			Õppekvaliteedi tagamine Ettevõtlussuund: 2021/22. õa loodi ettevõtlussuuna töörühm, lisandusid uued õppeained: rahatarkus, tootefotograafia ja turundamine sotsiaalmeedias, raamatupidamise alused (viimane alustab 2024/25 õa). 2022 kevadel hakati arendama koostööd Põltsamaa Gümnaasiumi ja Viljandi Kultuuriakadeemiaga (õppekäigud, koostöövestlused). Üldine: Õppekvaliteedi tagamiseks ning õppe mitmekesistamiseks üldiselt on kool liitunud lisaks praegustele programmidele (TEK, KiVa, Roheline kool) Liikuma Kutsuva Kooli (2022 kevad) ja Taimse teispäeva programmidega (2021 sügis). 2021-22. õa kirjutati nii kodumaiseid kui ka rahvusvahelisel tasandil projekte (kolm KIK-i, <i>Teater Maal jms</i>, ERASMUS+ koostöös Hispaaniaga). Toimused õpihuvilaagrid (2021 sügis), lastelaager (2022 suvi), mitmel korral e-õppepäevad (2021 sügis - 2022 kevad). Liituti sõpruskooliga Lätist (2022 kevad). Struktuurimuudatused kooli jätkusuutlikkuse tagamiseks: alates 2022 jaanuarist on meeskonnas lisaks IT tugi (tehnik + programmid, liideti sekretäri tööülesannete hulka) ning alates 2022 augustist lisandub õppe- ja arendusjuht (õppealajuhataja asemel). 2021/22. õa toimusid meeskonna ühisüritused, koolitused (k.a kolleegilt-kolleegile), 2022 kevadel koostöövestlused kogu personaliga.
--	--	--	--

1.2.5	Õpetajate konkurentsivõime tagamine, osalemine programmides, mis on suunatud õpetajatöö kvaliteedi tõstmisele ja noorte õpetajate kooli tööle asumisele. Kooli tööle asuvatele kvalifitseeritud õpetajatele vajadusel elamispinna ja /või sõidukompensatsiooni tagamine.	VALD, RIIK PROJEKTID	Jätkutegevus. Olemas sõidukompensatsioon õpetajatele. Õpetajatel võimalik osaleda koolitustel. 2022 I pa: Välja on töötatud ja kinnitatud Lääne-Nigula valla õpetaja ja tugispetsialisti stipendiumi statuut. Stipendiumit saab taotleda: 1) statsionaarse- või mittestatsionaarse magistriõppe nominaalaja üliõpilane, kes omandab õpetaja, lasteaiaõpetaja või tugispetsialisti kutset ja kes peale õpingute lõppemist asub vähemalt kolmeks aastaks õpetaja või tugispetsialistina tööle Lääne-Nigula valla asutusse. Stipendium määratakse üheks õppeperioodiks; 2) Lääne-Nigula valla asutusse tööle asuv kutsega õpetaja või tugispetsialist; 3) Lääne-Nigula valla asutuses õpetajana või tugispetsialistina töötav isik tööalaseks enesetäiendamiseks (nt õpetajakutse omandamine, töö seisukohalt olulistel täienduskoolitustel või kursustel osalemine).
1.2.6	Koolijuhtide arenguprogrammides osalemine.	VALD	Jätkutegevus. Vastavalt vajadusele ja võimalusele osalevad eelkõige uued koolijuhid. 2022 I pa: Alustavate koolijuhtide arenguprogrammi 2021/2022 läbisid Noarootsi kooli direktor Signe Matteus ja Kullamaa Keskkooli direktor Kaidi Uueda.
1.2.7	Õpetajatele täiskoormuse tagamine, kvalifikatsiooniga õpetajate „jagamine“ valla erinevate koolide vahel.	VALD, PROJEKTID	Jätkutegevus. „Jagamine“ toimub vastavalt vajadusele ja võimalustele.
1.2.8	Koolide muutmine kiusamisvabaks, varajase märkamise ja teavitamise olulisuse teadvustamine, pedagoogide ja koolitöötajate sellekohane koolitamine.	VALD, RIIK, PROJEKTID	Jätkutegevus. KIVA programmiga liitumised: 2018 Taebla Kool; 2019 Kullamaa Keskkool ja Noarootsi Kool; 2020 Risti Põhikool. https://kiusamisvaba.ee/kiva-koolid/ VEPA programmiga on liitunud Oru Kool ja Palivere Põhikool.
1.2.9	Hariduse tugiteenuste tagamine, mille käigus luuakse valla ühtne tugiteenuste keskus koolipsühholoogi,	VALD, RIIK, PROJEKTID	Koolipsühholoogi teenus on tagatud kõikides koolides ja lasteaedades, sotsiaalpedagoog Taebla koolis ja Kullamaa Keskkoolis. Lisaks on sotsiaalpedagoogi teenus kättesaadav

	eripedagoogi, sotsiaalpedagoogi, logopeedi ja õpiabiteenuse koordineeritud pakkumiseks. Vastavate spetsialistide koolitamine ja erinevate soodustuste (nt elamispind, sõidukompensatsioon) tagamine.		Noarootsi Kooli õpilastele (ei ole valla koosseisus). Eripedagoogi teenus on tagatud viies koolis. Logopeediteenus on tagatud kahes koolis (Palivere ja Taebla). Vallavalitsus maksab õpetajatele ja tugispetsialistidele sõidukompensatsiooni ning katab tööalase täiendkoolituse kulud. Tugispetsialiste koolitatakse võimalusel keskselt. 2022 I pa: Välja on töötatud ja kinnitatud Lääne-Nigula valla õpetaja ja tugispetsialisti stipendiumi statuut. Alates augusti keskpaigast asub tööle tugiteenuste keskuse juhtivspetsialist ja tuuakse Oru kooli tugispetsialistid tugiteenuste keskuse alla.
1.2.10	Koolide esitlusvahendite ja õppematerjalide jätkuv uuendamine (nt nuti- ja puutetundlikud tahvlid, sülearvutid/tahvelarvutid, e-õppe materjalid jms). Haridustehnoloogi teenuse tagamine koolides.	VALD, RIIK, PROJEKTID	Jätkutegevus. Vastavalt võimalustele uuendatakse vahendeid erinevate projektide kaudu. Nt digiõpikute litsentside soetamine distantsõppe toetamiseks, interaktiivsete tahvlite soetamine klassidesse, esitlusvahendite uuendamine. Valla koosseisus töötab kevadest 2021. a haridustehnoloog, kes toetab nii koole kui lasteaedasiliste tehniliste vahendite hankimisel ja õppetöösse rakendamisel.
1.2.11	Kooli WIFI-võrgu arendamine (leviala laiendamine, kvaliteet).	VALD, PROJEKTID	Jätkutegevus. Koolides WIFI-võrk tagatud, igapäevane töös hoidmine.
1.2.12	IKT kasutamise edendamine aineõpetuses, sealhulgas vastava õpetajakoolituse ning koolide IKT-taristu edendamisega, vastava teema käsitus haridus- ja arengukavas.	VALD, PROJEKTID	Jätkutegevus. Haridustehnoloog on viinud lasteaedades läbi digipädevust selgitavaid sisekoolitusi ja vestlusringe õpetajatega. Koolides nõustanud juhte ja õpetajaid vajaduspõhiselt. Lasteaedade ja koolide personal osaleb vastavalt võimalustele ja vajadustele digipädevuse tõstmiseks HARNO poolt korraldatavatel koolitustel. Lasteaedade õppekava rakendamisel on oluline digivahendite kasutamine planeeritud õppetöös.

1.2.13	Koostöö soodustamine erinevate koolide vahel (sh ühised õpetajad, erialaklasside ja sportimisvõimaluste ühine kasutamine, huvialaringid), vastava teema käsitus haridusasutuse arengukavas.	VALD, PROJEKTID	Jätkutegevus. Teema arengukavades, osad õpetajad juba liiguvad vastavalt võimalustele ja vajadusele koolide vahel. 2022 I pa: Ühised teemapäevad. Nt Taebla Kool korraldab matemaatika teemapäeva, kus valla matemaatikaõpetajad valmistavad eelnevalt lapsi ette ja aitavad päeva läbi viia. Taebla ja Palivere Koolide õpetajate ühiskoolitus.
1.2.14	Haridusasutuste hoolekogude liikmete koolitamine.	VALD, PROJEKTID	INNOVE rahastas Lääne-Nigula valla koolide ja lasteaedade hoolekogude liikmete koolitusi, mis toimusid 2021. a lõpus.
1.2.15	Valla haridusstipendiumi maksmine. 2019. aastaks töötatakse välja ja rakendatakse õppurite ja õpetajate tunnustamise kord.	VALD	Jätkutegevus. Õpilaste tunnustamine käib vastavalt korrale. Stipendiumifond ei ole muutunud (5000 eurot). 2021. a määrati stipendium 15 taotlejale (kokku laekus 28 taotlust). Õpetajate tunnustamine käib läbi koolide tunnustussüsteemi. 2022 I pa: Õpilaste tunnustamine käib vastavalt korrale. Stipendiumifond oli 5000 eurot, 2022. a määrati stipendium 6 taotlejale (kõigile võrdselt 800 eurot), kokku laekus 22 taotlust. Välja on töötatud ja kinnitatud Lääne-Nigula valla õpetaja ja tugispetsialisti stipendiumi statuut. Õpetajate tunnustamiseks on koolide palgakorralduse juhendis ettenähtud aineolümpiaadidel edukalt esinenud õpilaste juhendajate motiveerimised. Vallavalitsus eraldab juhendajate motiveerimiseks kooli palgafondi vahendid summas, mis on võrdne vastava kooli õpilaste tunnustamise summaga. Põhjendatud juhul ja kui õpilase juhendaja ei kuulu ühegi kooli personali hulka eraldatakse summa otse õpilase juhendajale.
1.2.16	Noarootsi Kooli õpilaskodus vajalike teenuste tagamine ja õpilaskodu arendamine. Noarootsi õpilaskodus tagatakse lisaks vanemate poolt rahastatavatele kohtadele riiklikult rahastatavad õpilaskodu kohad sotsiaalse erivajadusega lastele.	VALD, RIIK, PROJEKTID	Jätkutegevus. Suurem osa õpilaskodus olevatest lastest on riigi poolt rahastatud kohtadel. Õpilaskodus olevast 50-st kohast on täidetud ca 30. 2022 I pa: Õpilaste arv riiklikult toetatud õpilaskodu kohtadel 2022 aastal on 27, HTM eraldab selle tarbeks KOV-ile 54 000 eurot.

			Õpilaskodus on tagatud psühholoogi ja sotsiaalpedagoogi teenus. Vajadus on eripedagoogi järele.
1.2.17	Haridusasutuse (lasteaed, kool) juhtimiskorralduse analüüs 2018-2019, põhjendatud juhul lasteaia ja kooli juhtimise ühendamine ja teised juhtimiskorralduslikud muudatused alates 01.09.2019.	VALD, PROJEKTID	Jätkutegevus. Valla koosseisu on loodud lasteaedade õppe- ja arenduskoordinaatori ametikoht. Arutelud lasteaedade ja koolide juhtimismudeli täiendamiseks jätkuvad. 2022 I pa. Ettevalmistamisel on lasteaedade juhtimise ümberkorraldamine. Koostatud on eelnõu juurde seletuskiri koos analüüsiga.
1.2.18	Haridusasutuste vahelise koostöö korraldamine, ühisüritused ning projektide kirjutamine ühisprojektidena.	VALD, POJEKTID	Jätkutegevus. Hädaolukord piiras ühisprojektide kirjutamise vajadust ja võimalusi.
1.2.19	Koostöö SA-ga Läänemaa õpetajate tunnustamise ürituste ja teiste haridusprojektide elluviimisel.	VALD, PROJEKTID	Jätkutegevus. Koostöös SA Läänemaaga õpetajate tunnustusüritused läbi viidud.
1.2.20	Täiskasvanuhariduse väärtustamine ja võimalusel toetamine.	PROJEKTID, ERA, VALD, RIIK	Jätkutegevus. Vald ja lasteasutused on olnud praktika kohaks piirkonna täiskasvanud õppijatele. Täiskasvanutele on jagatud infot õppimisvõimaluste kohta. Osaleme Läänemaa täiskasvanuhariduse koostöövõrgustiku töös (info jagamine, märkamine, tunnustamine). 2022 I kv maikuus Erasmus+ projekti „Kohalikud omavalitsused toetavad täiskasvanuharidust“ raames väliskülaliste vastuvõtmine Lääne maakonnas. Lääne-Nigula valda esindas Aasta Õppija 2020 Tiiu Aavik, kes nüüd on ise täiskasvanute koolitaja.

E 1.3. Kõigile valla lastele on tagatud lasteaiakohad konkurentsivõimelise alusharidusega lasteaedades, kus on motiveeritud õpetajad ning vajalikud tugiteenused.

Väljakutsed:

1. Kodulähedaste lasteaedade säilitamine;
2. Lasteaiakohtade puudus teatud piirkondades ning laste vähenenud arv teistes;
3. Tänapäevased õppemeetodid ja tehnoloogiad (sh IKT) alushariduses;
4. Erivajadustega laste arvu kasv;

5. Kvalifitseeritud lasteaiaõpetajate puudus maapiirkonnas.

Tegevussuunad:

	Tegevussuunad	Rahastamine	2021/2022
1.3.1	Kodulähedase lasteaia säilitamine, lasteaiaid jätkavad tegevust kõigis 8 keskus. Lasteaedades töötavad väga head pedagoogid, kellel on vastav kvalifikatsioon ning toimub nende süsteemne koolitamine.	VALD	Jätkutegevus. Teenust pakutakse kõikides piirkondades aastaringelt. Tööle võetakse erialase kvalifikatsiooniga õpetajad. Valla struktuuris olemas lasteaedade õppe- ja arenduskoordinaatori ametikoht. 2022 I kv: On sõlmitud koostööleping HKHK-ga. Lepingu eesmärgiks on töökohapõhise õppe läbiviimine lapsehoidja (tase 5) erialal. Lääne-Nigula vallast osales Risti Lasteaed, Palivere Lasteaed Piibeht ja Martna Lasteaed.
1.3.2	Lasteaiaõpetaja palga viimine vähemalt õpetaja alampalga määran aastaks 2023. Lasteaeda tööle asuvatele kvalifitseeritud spetsialistidele vajadusel elamispinna tagamine.	VALD, RIIK	Jätkutegevus. Magistrikraadiga lasteaiaõpetaja palk on võrdsustatud üldhariduskooli õpetaja palgaga.
1.3.3	Suvised lastehoiuteenuse pakkumine aastast 2019. valla koolieelses lasteasutuses arvestades seejuures töörande suundi, lasteaedade lahtiolekuaegade sätestamine nii, et see toetaks inimeste tööle asumist või töölkäimist; perspektiivis hoiuteenuse pakkumine vahetustega töötavatele peredele väljaspool tavapärasest lasteaia lahtiolekuaega.	VALD, PROJEKTID	Jätkutegevus. Teenust pakutakse kõikides piirkondades aastaringelt. Tööle võetakse erialase kvalifikatsiooniga õpetajad.
1.3.4	Lasteaiakohtade vajaduse järjepidev prognoosimine ja vajaduse hindamine.	VALD	Jätkutegevus. Pidev seire. 2022 I pa: 2022. a aprillikuu seisuga oli Taebla lasteaia järjekorras 14 last ja Linnamäe lasteaias 18 last. Taebla lasteaia suurendamisel ühe rühma võrra saame tagada järjekorras olevatele lastele lasteaia kohad. Uue rühma eeldatava avamisega 15.08.2022.a tuleb personali koosseisu arvestada täiendavad ametikohad. Majandusosakond tegeleb ruumide remondi ja sisustamisega.

1.3.5	<i>Lasteaedade kohatasu järkjärguline ühtlustamine aastaks 2022 ja hoidmine lapsevanemale taskukohasena. Lasteaias on toitlustamine valla lastele tasuta.</i>	VALD	Lasteaiatoit on tasuta, kohatasude määrad osavaldade lõikes on ühtlustunud. https://www.riigiteataja.ee/akt/429112019012?leiaKehtiv
1.3.6	Haridusliku erivajadustega lastele vajalike tugiteenuste tagamine valla ühtse tugiteenuste keskuse vahendusel.	VALD, PROJEKTID,	Jätkutegevus. Psühholoogi teenus on kättesaadav kõigis lasteaedades. Spetsialisti puudumise tõttu ei ole eripedagoogiteenus kättesaadav Noarootsi ja Palivere lasteaias. Spetsialisti puudumise tõttu logopeediteenust hetkel lasteaedades ei pakuta. Tugiteenuste keskuses on 13 ametikohta, täitmata on 1,5 koolipsühholoogi, üks logopeedi ja üks sotsiaalpedagoogi koht. Oleme perioodiliselt välja kuulutanud konkursse, levitanud neid erinevates kanalites ja spetsialistide liitudes ning kõrgkoolides. Loonud stipendiumi saamise võimaluse.
1.3.7	Lasteaedades tänapäevase õppevara ja IKT võimaluste tagamine (sh robotikavahendid, tahvelarvutid, nutitahvlid, esitlustehnika jms), vastavate vahendite kasutamise sätestamine õppekavas ja teema käsitus haridusasutuse arengukavas.	VALD, PROJEKTID	Jätkutegevus. Uutes arengukavades nõuame nimetatud teema kajastamist. Osaleme vastavalt vajadusele ja võimalustele projektides. Valla koosseisus haridustehnoloogi ametikoht.
1.3.8	Lasteaedade õuesõppe võimaluste loomine ning mänguväljakute uuendamine.	VALD, PROJEKTID	Jätkutegevus. Uuendati Risti lasteaia mänguväljakut.
1.3.9	<i>Lasteaia erialaõpetajate (liikumisõpetaja, muusikaõpetaja) vajaduse analüüs 2018 ja võimalusel vastavate spetsialistide tööle võtmine aastatel 2019-2020.</i>	VALD	Lasteaedades muusikaõpetajad olemas. Liikumisõpetaja rolli täidavad rühmaõpetajad, va Taebla Lasteaed, kus alates uuest õppeaastast on 1,0 koormusega tööl liikumisõpetaja.
1.3.10	Lasteaia õppekava rikastamine piirkonna eripärale tuginevate teemadega (nt pärandkultuur, keskkonnateemad), vastavates programmides ja projektides osalemine.	VALD, PROJEKTID	Uutes asutuste arengukavades tuleb nimetatud teemat kajastada.

	Teema käsitus haridusasutuse arengukavas.		
1.3.11	Osalemine erinevates lasteaiaprogrammides (nt Kiusamisest vaba lasteaed, Tervist edendav lasteaed jne).	VALD, PROJEKTID	Jätkutegevus. Lasteaiad osalevad erinevates programmides vastavalt vajadusele ja võimalustele. 2022 I pa: Tervist edendavate lasteaedade võrgustikku kuuluvad Risti ja Taebla lasteaed. Tervist edendava lasteaia eesmärk on hoida ja edendada lapse tervist ning luua nii lastele kui töötajatele heaolu toetavad tingimused. See tähendab süsteemset ja järjepidevat arendustööd, mis lähtub tervist ja heaolu mõjutavate valdkondade hindamisel selgunud vajadustest. Risti lasteaia korraldatakse terviseedenduse raames mitmeid tegevusi, näiteks aastaaja matkad, sportlikud üritused peredele, lasteaia spordipäevad, liikumisüritused, tervisliku toidu päevad, sügisandide näitused, ennetavad tegevused, temaatiliste etenduste külastamine. Taebla Lasteaia osaletakse loodusõppeprogrammides, koolitatakse õpetajaskonda ja lapsevanemaid, menüüs kasutatakse mahetoiduaineid, toimuvad temaatilised teatrikülastused, tervisenädal, südamenädal, osaletakse kohalikel ja maakondlikel terviseüritustel. “Kiusamisest vabaks!” metoodika kasutamise õigus on väljastatud 2021/2022. õppeaasta märtsikuu seisuga 501 lasteaiale, sealhulgas kõigile kaheksale Lääne-Nigula lasteaiale: Linnamäe lasteaed, Taebla Lasteaed, Martna Lasteaed, Noarootsi Kool, Palivere Lasteaed, Kullamaa Lasteaed, Risti Lasteaed ja Nõva Kool.
1.3.12	Hoolekogude liikmete koolitamine.	VALD, PROJEKTID	Vt p 1.2.14. INNOVE koolitus sai rahastuse ja koolitused toimusid 2021. a lõpus.

E 1.4. Lääne-Nigula lapsed osalevad aktiivselt huvihariduses ja huvitegevuses.

Väljakutsed:

1. Teenuste sihtgrupid territoriaalselt hajutatud;
2. Mitmekülgse kodulähedase huvihariduse- ja tegevuse pakkumine kõigis valla piirkondades;
3. Looduse, teaduse ja tehnika valdkonda kuuluvate ringide valikute suurendamine;

4. Huvitegevuse kujundamine vastavalt valla piirkondade eripäradele.

Tegevussuunad:

	Tegevussuunad	Rahastamine	2021/2022
1.4.1	Huvihariduse ja huvitegevuse ühtse kava koostamine 2019. aastal ja kava iga-aastane uuendamine.	VALD	Jätkutegevus. Kava koostatakse igaks aastaks uuesti (kinnitatakse määrusega). Lääne-Nigula valla huvihariduse ja huvitegevuse kava 2022. a vastu võetud ja kehtib. https://www.riigiteataja.ee/akt/426022022065
1.4.2	2020. aastaks töötatakse välja ja rakendatakse ühtsed koolide huvitegevuse korraldamise põhimõtted, viiakse läbi kvaliteedi hindamine ning ühtlustatakse juhendajate palgakorralduse alused.	VALD	Jätkutegevus. Ühtsed huvitegevuse korraldamise põhimõtted on kokku lepitud valla huvihariduse ja huvitegevuse kavas (iga aasta kohta).
1.4.3	Looduse, teaduse ja tehnika ning loogilist mõtlemist soodustavate valdkonda kuuluvate ringide valikute suurendamine.	VALD, PROJEKTID, ERA, RIIK	Jätkutegevus. Prioriteedid on kajastatud valla huvihariduse ja huvitegevuse kavas. Kõigil valla lastel on võimalus õppida Tehnoloogiakoolis INNOKAS.
1.4.4	Huvikoolides õppivate kuni 19 aastaste õpilaste ja noorte eest tasumine vastavalt Lääne-Nigula valla huvihariduse rahastamise korrale ning valla huvihariduse- ja huvitegevuse korrale. Huvikoolide vallas asuvate tegevuskohtade moodustamise ja tegevuse soodustamine.	VALD, PROJEKTID	Jätkutegevus. Valla lastel on õppimine väljaspool valda asuvates huvikoolides tasuta, vanem tasub vaid tavapärase omaosaluse. Vallas tegutsevad huvikoolidena: • Haapsalu Muusikakooli Risti pärimusmuusika filiaal; • Palivere puhkpilli filiaal; • FC Nõmme Kalju jalgpalliklubi Risti treeningrühm. 2021. aastal toetas vald huvikoolide osalustasusid 233 094 euro eest.
1.4.5	Võimaluse andmine koolide õpilastel osa võtta teise kooli huviringidest ning avaliku ühistranspordi liinivõrgu ja sõiduplaanide kujundamine sellele vastavaks.	VALD	Jätkutegevus. Võimalus on teises koolis osaleda, kuid logistiliselt keeruline korraldada. Laste ja vanemate poolt pole huvi üles näidatud.
1.4.6	Selgelt eristuva suunitlusega huvihariduse säilitamine ja arendamine piirkondades (nt maadlus Martnas, pärimusmuusika Ristil, loodusharidus Nõval jne).	VALD, PROJEKTID	Jätkutegevus. Prioriteedid on kajastatud valla huvihariduse ja huvitegevuse kavas.

E 1.5. Noorsootööteenus on üle kogu Lääne-Nigula valla noortele kättesaadav ja järjepidev, noortele on tagatud mitmekesised võimalused.

Väljakutsed:

1. Teenuste sihtgrupid territoriaalselt hajutatud;
2. Kvalifitseeritud noortejuhtide ja noorsootöötajate puudus.

Tegevussuunad:

	Tegevussuunad	Rahastamine	2021/2022
1.5.1	Noorte senisest ulatuslikum kaasamine aruteludesse ja otsustusprotsessi, noortevolikogu moodustamine ja tegevuse toetamine.	VALD, PROJEKTID	Jätkutegevus. Vastu on võetud noorte volikogu põhimäärus. https://www.riigiteataja.ee/akt/424012020041 7-liikmeline noortevolikogu moodustati sügisel 2021. https://www.laanenigula.ee/482
1.5.2	Noorsootöö arendamine tänaste avatud noortekeskuste baasil, noortekeskuste juhtimine ühtse võrgustikuna, ühisprojektide ja tegevuste korraldamine.	VALD, PROJEKTID	Jätkutegevus. Kõigis piirkondades on olemas noortekeskused (va Nõva, kus vajadus puudub). Lääne-Nigula valla Noortekeskuse struktuuri kuuluvad Taebla, Nigula, Risti, Palivere ning 2021. a sügisest ka Linnamäe Noortekeskused. Ühtsesse struktuuri kuulumine tagab noortekeskuste jätkusuutliku juhtimise. Näiteks kujundas Risti Noortekeskuse noor kõigile Lääne-Nigula valla Noortekeskuse piirkondlikele noortekeskustele ühtse kujundusega logod, mis aitab oluliselt kaasa mainekujundusele. Martna ja Kullamaa Noortekeskused ning Pürksi ja Sutlepa Vabaajakeskused (täidavad ka avatud noortekeskuse rolli) kuuluvad osavalla alla. Lääne-Nigula valla Noortekeskustes toimuvad huviringid: kokandusring ning loovusring. Ringitundidest võtab piirkonniti osa 10-20 noort. Noortekeskused teevad koostööd koolidega, lasteaedadega, raamatukogudega ning kolmanda sektoriga (MTÜd), et tagada piirkonnas ühtsemat teenust. Koostöös on korraldatud erinevaid üritusi: spordipäev, Playback show, kontsert, teemapäev, laat, päevalaager, spordivõistlused, matkad, orienteerumismäng, lastekaitsepäev. Noored korraldavad hea meelega üritusi noortele, sellisteks on eelkõige õpitoad, üritused. Noored on samuti käinud oma oskusi jagamas lasteaedades.

			Koos noorsootöötajaga on noored leidnud teema loovtöö esitamiseks. Aastate jooksul välja kujunenud pikaajalised traditsioonilised tegevused: Noorte ettevõtlikkuspäev, lastekaitsepäeval osalemine, liiklusohutuse teemaline päev, Halloweeni pidu, filmiõhtu, kogukonna korrashoiupäev, matkad ja erinevad noorte üritused. 2021 II pa - 2022 I pa Teeviida ja Kaitseliidu noorteorganisatsiooni korraldatud veebinaar 2X2: Minu ohutu suvi. Vaimse ja füüsilise tervise koolitus ning vestlusring projekti „Vaimse ja füüsilise tervise teadlikkuse edendamine Taebla noorte seas“ tegevus. Halloweeni pidu, üritust aitasid lisaks noortekeskustele korraldada ja ettevõtlikumaks muuta Läänemaa SA, Eurodesk, Euroopa Regionaalarengu Fond ja Kaja Rüütel. AHHAA töötuba, projekti „Treenitud mõtted“ tegevus. Merkuur töötuba, projekti „Treenitud mõtted“ tegevus. Maleturniir, projekti „Treenitud mõtted“ tegevus Projekti „Tervis on minu sõber“ erinevad tegevused. „Noorte ettevõtlikkuse päev“ koostöös SA-ga Läänemaa korraldatud päev, kus noored saavad oma ettevõtlikust näidata. Osalemine „Valgel laeval“, kus noored olid abiks korraldajatele, andes tubli panuse luurepunkti rajamisel ja tegutsemisel. Taebla Kevadlaad, koostöös Taebla raamatukogu, kooli ning lasteaiaga. Iga-aastane traditsiooniline kevadlaad Taebla lasteaia õuel. Läänemaa osaluskohvik vol2, mis on kohtumiskohaks noortele ning noortemeelsetele, ametnikele ja otsustajatele.
1.5.3	Noorte omaalgatuse ja erinevate noorsooprojektide toetamine.	VALD, PROJEKTID	Jätkutegevus. Vastavalt vajadusele ja võimalustele. Nt Päevalaager „Tunne oma kodukohta“. Projekt on rahastatud ja ellu viidud Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu koostööprojektide konkursi "Raamatukogud-muuseumid-noored!" ja Lääne-Nigula valla toel. Koostööd tegid Taebla ja Nigula Noortekeskus ning Taebla raamatukogu.

			Haridus- ja Noorteameti poolt korraldatud projektikonkursi „Noorte heaks“ raames: Projekti „Treenitud mõtted“ eesmärgiks on arendada noorte seas eesmärkide saavutamist, ratsionaalset mõtlemist ning läbi praktiliste tegevuste arendada noorte ettevõtlikkust ja loovust. Suurendada Palivere Noortekeskuse õueala võimalusi antud tegevuste läbiviimiseks. Projekti „Õmbluskunsti võimaluste kaasajastamine Taeblas“ tegevuste ja vahendite eesmärk on anda rohkematele noortele võimalus leida oma anded ja oskused ning neid arendada läbi kvaliteetsete ja mitmekülgsete vahendite. Projektiga „Vaimse ja füüsilise tervise teadlikkuse edendamine Taebla noorte seas“ viiakse läbi erinevaid koolitusi, vestlusringe ning füüsilist tervist edendavaid tegevusi. Soetatakse vahendid, mis loovad võimaluse tegevusi läbi viia õues. Projektiga „Minu tervis on minu sõber“ viiakse läbi erinevaid tegevusi: vaimse tervise ABC koolitus noortele, jooga töötuba, interneti turvalisus ning fotojaht. Noorte projektikonkurss „Järgmine samm“ projekt „Ülevallaline lauatennise turniir“, kus noored korraldasid ülevallalise lauatennise turniiri kõigile soovijatele. Tegevuste elluviimist rahastatakse Haridus- ja Teadusministeeriumi ning Haridus- ja Noorteameti poolt.
1.5.4	Ülevallaliste noorsooprojektide korraldamine.	VALD, PROJEKTID	Jätkutegevus. Noortekeskused viivad ellu erinevaid ülevallalisi projekte vastavalt vajadusele ja võimalustele. Nt Liiklusohutuse teemaline kogupereüritus „Ohutult liiklema“ Eelkõige käsitleti kergliikuritega seotud teemasid, toimusid erinevad vestlusringid, töötoad ja võistlused, mida korraldasid ning viisid läbi Taebla noored, Transpordiamet, Haapsalu Politseijaoskond ja Hawaii Express. Lastekaitsepäev Taeblas, kus noortekeskused koostöös MTÜga aitasid päeva korraldada ning tegid erinevaid meisterdamise töötubasid. Külas Kinobuss ning Filmi töötuba koostöös Taebla raamatukogu ning lasteaiaga. Noorsootöö nädal 11 „teen endale head“, mida veavad eest Teeviit,

			Haridus- ja Noorteamet ja Noorte Heaks ning mille eesmärk on tõsta esile noored, neile suunatud võimalused ja toetada informeeritust ning teadlikkust mitmesuguste temaatiliste tegevuste, algatuste ja ettevõtmiste raames. Lääne-Nigula Valla Noortevolikogu poolt korraldatud üritus, kus noortevolikogu tutvustas oma tegevust, viis läbi kahhoo mängu ning lõpetuseks vaadati filmi. Päevalaager „Rakett 69“. Kolme päeva jooksul võeti osa võimsast teaduselamusest: avastades, lahendades, katsetades, vigu tehes ja neist õppides. Noorteka filmikas, kohtuti filmiloojate Oskar Lehema ja Mikk Mägiga. Saadi teada stsenaaristi ja režissööri tööst. Tehti lühifilme. Markeerimisaktsioon „Peatu, Vaata, Veendu“, aktsiooni raames markeeriti erinevates piirkondades kõnniteedele ohutuse tagamiseks maha sõnum „PEATU, VAATA, VEENDU!“ Mahamärkimine toimus Transpordiameti Liikluskasvatuse "Peatu, vaata, veendu!" projekti raames, mille eesmärk on juhtida õpilaste ja teiste liiklejate tähelepanu sõidutee ületamise ohutusele reguleerimata ülekäiguradadel. Lisaks said noored teha liiklusteste, et oma teadmisi kontrollida. Teeviit, Transpordiamet ja Liikluskasvatus kampaania #kannankiivrit töötuba. Kiivrihooaja alguse puhul tuletati meelde, miks on kiiver oluline ning kuidas seda õigesti kanda. Lisaks kaunistati nii kiivreid kui rattaid ja arutati muudel olulistel liiklusteemadel
--	--	--	--

E 1.6 Tagatud on iseseisev sotsiaalne toimetulek ja tõhus sotsiaalprobleemide ennetamine ning lahendamine.

Väljakutsed:

1. Teenuste sihtgrupid territoriaalselt hajutatud;
2. Teenused erinevates valla osades ebaühtlaselt tagatud;
3. Teenuste planeerimine, disainimine ning kättesaadavuse tagamine vastavalt valla piirkondade eripäradele;
4. Eluruumi tagamise teenuse ebaühtlane kvaliteet;
5. Erivajadustega inimeste toimetuleku tagamine;
6. Kasvav vajadus hooldekodude kohtade järele ning hooldekodude tulevik.

Tegevussuunad:

	Tegevussuunad	Rahastamine	2021/2022
1.6.1	Abivajajate varajase märkamise soodustamine ja selle olulisuse teadvustamine ühiskonnas. Naabriabi soodustamine kui koduteenuseid täiendav ja omavalitsuse koormust täiendav tegevussuund.	VALD, PROJEKTID	Jätkutegevus. Põhimõtte töö korraldamisel - probleemide tekkimisel proovitakse alati esimesena leida lahendusi kogukonnas. 2021. a osaleti Sotsiaalkindlustusameti kampaanias "Hingelt kaitsja", mille raames propageeriti lastekaitsetööd. 11.11.2021 Maalehe artiklis avati lastekaitsetöö erinevaid külgi. 2022.a suvel liitutakse Kodukant Eesti pilootprojektiga, vabatahtliku seltsilise programmiga, mis on mõeldud üksi elavate eakate toetamiseks.
1.6.2	Sotsiaalteenuste (koduteenus, sotsiaaltransporditeenus, tugiisikuteenus, isikliku abistaja teenus, võlanõustamisteenus) ühtsete kordade kehtestamine 2018, teenuste disain ja arendamine, kvaliteedi kriteeriumite väljatöötamine ja seire. Osalemine sellekohastes projektides. Teenuste üheks oluliseks eesmärgiks on inimeste tööle asumise või tööl jätkamise toetamine.	VALD, RIIK, PROJEKTID, ERA	Jätkutegevus. Korrad vastuvõetud ja teenust pakutakse vastavalt kordadele, arvestades inimeste vajadusi.
1.6.3	Koostöö Haapsalu linnaga sotsiaalteenuste tagamiseks (puuetega inimeste hoolekanne, varjupaigateenus, turvakoduteenus jm).	VALD, PROJEKTID	Koostöös Haapsalu linnaga osaletakse Sotsiaalkindlustusameti pilootprojektis „Isikukeskse erihooletande teenusmudeli rakendamine kohalikus omavalitsuses“. Projektis piloteeritava teenusmudeli sihtrühmaks on raske, sügava või püsiva kuluga psüühilise erivajadusega isikud.
1.6.4	Lapsevanemate vanemlike oskuste suurendamine ning vanema ja lapse suhete parandamine „ema-isa kooli“ käivitamine, vanemlusprogrammides osalemine.	VALD, PROJEKTID	Koostöös Tervise Arengu Instituudiga viidi 2021. aastal läbi tõenduspõhine vanemlusprogramm "Imelised aastad" Kullamaal ja Orul. Üks koolitustsükkel koosneb 16-st kohtumist. Vähesese huvi tõttu 2022. vanemlusprogrammi läbi ei viida, uus grupp planeeritud 2023. aasta alguses.
1.6.5	Koostöö kolmanda sektorite organisatsioonidega (nt kogudused, MTÜ-d) sotsiaalteenuste tagamiseks.	VALD, PROJEKTID	Jätkutegevus. Lääne-Nigula ja teiste koguduste juures tegutsevad erivajadustega inimeste toetamiseks tööühikud.
1.6.6	Osalemine puuetega inimestele kodu kohandamisele suunatud projektides- kodude füüsilise kohandamine, kütteseadmete korrastamine jms.	VALD, PROJEKTID	Lääne-Nigula vald võttis osa Sotsiaalministeeriumi meetme tegevusest „Puuetega inimeste eluaseme füüsilise kohandamine“, mille raames rahuldati kaheksa taotlust. Kuulutati välja uus toetusvoor, mille

			raames said toetuse kolm kodukohandust. https://www.laenenigula.ee/puuetega-inimeste-eluasemete-fuusiline-kohandamine Päästeameti ja KOV-i koostöös viidi ellu projekt „Kodud tuleohutuks“, mille raames muudeti tuleohutumaks neli Lääne-Nigula valla kodu. Ehitati ja parendati küttekoldeid ning paigaldati uusi elektrisüsteeme.
1.6.7	Erivajadustega inimeste tegevuskeskuse (sh toetatud töö jms) rajamine vastavalt võimalustele ja piirkondlikele vajadustele.	VALD, PROJEKTID	Rahaliste vahendite ja töötaja puudumise tõttu ei ole tegevusi alustatud.
1.6.8	Intervallteenuse ja toetatud elamise teenuse väljaarendamine vastavalt võimalustele ja piirkondlikele vajadustele.	ERA; PROJEKTID	Rahaliste vahendite ja vajaduse puudumise tõttu ei ole tegevusi alustatud.
1.6.9	Võimaluste otsimine olemasolevate sotsiaalmajade (Pürksi, Risti Sireli maja) rekonstrueerimiseks ja elamistingimuste tagamiseks. Martna Kirna tee 5 üürimaja projekteerimine ja võimaluste otsimine ehituse rahastamiseks.	VALD	Jätkutegevus. Martna piirkonnas koliti 2021. a Rõudest lagunenu elamispindadel elanud inimesed Martnasse sotsiaalelamispinnale.
1.6.10	Kütte, ravimite, abivahendite, hooldekodu kohamaksu jm toetamine vastavalt abivajaja hindamise tulemustele.	VALD	Jätkutegevus. 05.03.2022 jõustus uus Sotsiaaltoetuste määramise ja maksmise kord Lääne-Nigula vallas sh kehtestati uued sotsiaaltoetuste määrad.
1.6.11	Hooldekodude teenuse kvaliteedijuhtimise mudeli juurutamine ja spetsialiseerumise võimalikkuse analüüs koostatakse aastaks 2020. Hooldekodude ühendamise õiguslike, juhtimisalaste ja majanduslike aspektide analüüs ning lähtudes hinnangu tulemusest otsuste langetamine tehakse hiljemalt 2020. aastaks. Hooldekodudes pakutavate teenuste mitmekesistamine ning erinevate toetusmeetmete abiga uute teenuste liikide juurutamine.	VALD	28.06.2021 tegi volikogu otsuse Oru hooldekodu renoveerimiseks ning tulevikus Risti ja Oru hooldekodude ühendamiseks ühtse juhtimise alla. Vt Lääne-Nigula Vallavolikogu 28. juuni 2021. a otsus nr 30 „Laenu võtmise kooskõlastamine ja valla hooldekodude struktuuri ümberkorraldamine“. 2021. aasta suvel alustati Oru hooldekodu renoveerimisega. 2022. aasta juunis kolisid kliendid tagasi renoveeritud pinnale ning alustati valla hooldekodude liitmisega ning tegevuse üle viimisega 01.01.2023 OÜ Lääne-Nigula Hooldekodud alla.
1.6.12	Lääne-Nigula vallas asuvad hooldekodud katavad võimalusel valla elanike ööpäevaringse üldhooldusteenuse vajaduse	VALD; ERA, PROJEKTID	Hetkel uute hooldekodude rajamine ei ole päevakorras. Tegutsetakse vastavalt volikogu otsusele Oru ja Risti hooldekodudega. Vt p 1.6.1.

	ning pakuvad hooldekodukohti tervele Läänemaale ja võimalusel Põhja- ja Lääne-Eestile. Eesmärgiks on uute hooldekodukohtade ja hooldekoduteenuste, sh peremaja tüüpi kohandatud elamiste rajamine, kaasates selleks erainvestorid. Perspektiivne uue hooldekodu asukoht on Noarootsi või laiendada olemasolevaid hooldekodusid Ristil (vähemalt kuni 90 kohani) või Linnamäel (Räägu).		
1.6.13	Eakate nõukogu statuudi väljatöötamine 2018. aasta jooksul ning eakate nõukogu tööle hakkamist alates 2019. aastast.	VALD, PROJEKTID	Lääne-Nigula vallas tegutseb Läänemaa Pensionäride Ühendus, kes on valla partneriks. Vajaduse puudumise tõttu pole tegevusi eakate nõukogu loomiseks alustatud.
1.6.14	Toetatakse eakate piirkondlikke seltse ja tegevusi (laul, tants, käsitöö, ekskursioonid).	VALD, ERA PROJEKTID,	Tegutseb Läänemaa Pensionäride Ühendus, kelle liikmeteks on ka Lääne-Nigula valla aktiivsed eakad. Eakate ühendustel on võimalik taotleda tegevustele projektitoetust kodanikuühenduste toetuse korra alusel.
1.6.15	Koluvere Hooldekodu energiatõhususe parandamine, kaasaegse välisvalgustuse rajamine, autonoomse küttesüsteemi väljaarendamine.	ERA, PROJEKTID	ERA projekt (Lossipargi Hooldekodu)
1.6.16	Arvestades lisaks kohalikele ka laiemalt riiklike vajadusi asendushooldusteenuse väljaarendamine (sh teenuse pakkumiseks sobilike ruumide rajamine) Linnamäele.	ERA, PROJEKTID	ERA projekt (Linnamäe Arenguselts) 2021. a valmis hoone projekt, otsitakse võimalusi rahastamiseks

E 1.7. Esmatasandi tervisehoiuteenuste kättesaadavuse tagamine valla kõigis piirkondades, elanike terviseteadlikkuse tõus.

Väljakutsed:

1. Piirkondliku perearstiteenuse säilitamine;
2. Maa-apteekide püsijäämine;
3. Tervist edendavate tegevuste eluviimine.

Tegevussuunad:

	Tegevussuunad	Rahastamine	2021/2022
1.7.1	Perearsti ja õendusteenuse, hambaraviteenuse kättesaadavuse tagamine	ERA, RIIK, VALD, PROJEKTID	Perearstiteenus ja hambaravi on kohalikele kättesaadav.

	piirkondades vähemalt tänases mahus. Seniste perearstide, pereõdede tööruumide ajakohastamine ja uuendamine, võimalusel uute teenuste juurutamine.		
1.7.2	Apteegiteenuse säilimine Ristil ja Kullamaal, apteegi avamine Taebla alevikus.	ERA, VALD	Apteek toimib Ristil ja Kullamaal. Taeblas apteegiteenuse pakkujat ei ole jätkuvalt.
1.7.3	Elanike terviseteadlikkuse kasvule suunatud projektide algatamine ja nendes osalemine (riskikäitumise vähendamine, tervislik toitumine ja liikumine jne).	PROJEKTID, VALD	Jätkutegevus. Inimeste liikumisharjumuste suurendamiseks erinevate rajatiste ehitamine ja paigaldamine, vt p 1.8.4. jj Nt väljõuväljakud Taebla kooli juures, Nigulas, Risti kooli juures, Orul, Martnas; liikumisrajad Orul, Paliveres. EOK andis Oru Spordiklubile 2022 alguses 10 aastaks kvaliteedi märgise „EOK poolt tunnustatud spordikeskus“ kõigi Oru piirkonna spordirajatiste kohta. Lasteasutused, noortekeskused, spordiklubid ja Palivere Turismi- ja Tervisespordikeskus korraldavad erinevaid üritusi ja sarju, spordiklubidel on võimalik vallalt ürituste korraldamiseks taotleda toetust. Nt Rannarootsi nädalamängud discgolfis Paliveres, osavaldade suvemängud, Linnamäe öövolle, Jüriöö jooksud erinevates piirkondades jne.
1.7.4	Tervisealase teabe kättesaadavuse suurendamine (sh lasteaedades ja koolides) ja tervislikku eluviisi toetavate ürituste korraldamine.	VALD, PROJEKTID	Jätkutegevus. Võimalusel on lasteaiaid ja koolid ühinenud vastavate programmidega. Nt valla 5 kooli (Oru, Palivere, Taebla, Risti ja Kullamaa) on nimetatud Tervist Edendavaks Kooliks.

E 1.8. Lääne-Nigula on paljude spordi- ja liikumisharrastuste võimalustega tervist väärtustav omavalitsus.

Väljakutsed:

1. Väga erinev praktika spordiklubide ja spordiürituste rahastamisel;
2. Teenuste sihtgrupid territoriaalselt hajutatud;
3. Teenuste planeerimine, disainimine ning kättesaadavuse tagamine vastavalt valla piirkondade eripäradele;
4. Osaliselt amortiseerunud infrastruktuur;
5. Maakondliku tähtsusega turismi- ja tervisespordikeskuse arendamine Paliveres.

Tegevussuunad:

	Tegevussuunad	Rahastamine	2021/2022
1.8.1	Spordi ja spordiklubide ühtse rahastamise korra väljatöötamine ja rakendamine aastaks 2020.	VALD	Jätkutegevus. Korra alusel spordiklubidele tegevustoetuse maksmine. 2021 aastal eraldati tegevustoetust 12-le spordiklubile.
1.8.2	Olemasolevate spordiobjektide ühtne turundamine 2019. aastaks ning erinevate võimaluste (Risti kunstmurustaadion, Palivere suusarajad, Kullamaa viburajad jms, orienteerumisrajad) maksimaalne kasutamine.	VALD, PROJEKTID	Valla territooriumil asuvad spordi- ja liikumisharrastuse objektid on Eesti spordiregistris ja info on kättesaadav selle kaudu kõigile Eesti elanikele. Vald vahendab infot sündmuste ja kasutamismõimaluste kohta valla FB lehel ja kodulehel.
1.8.3	Ülevallaliste suvemängude korraldamine alates 2019. aastast.	VALD, PROJEKTID	30.07.2022 toimuvad esimesed Lääne-Nigula osavaldade suvemängud Nõval - korraldajaks on Spordiklubi Nõva MTÜ.
1.8.4	Tervise- ja discgolfi radade, välijõusaalide, terviseväljakute rajamine valla piirkondade keskustesse. Taebla jõe äärse terviseraja rajamine Taebla alevikus, Pälli ja Nigula külas, jõgede äärsete terviseradade arendamine Martnas ja Rõudes.	VALD, PROJEKTID	Jätkutegevus. 2021 valmis Pürksis rulapark ja välijõuväljak. Linnamäel <i>pump-track</i> rada valmis kaasava eelarve raames 2021. a sügisel. Martna välijõuväljak avati 2021. a.
1.8.5	Palivere Turismi- ja Tervisespordikeskuse arendamine (vt turism).	VALD ,ERA, PROJEKTID,	Jätkutegevus. Vt ka punkt 2.2.8. 2019. aastal sai rahastuse SA Põhja-Läänemaa Turismi- ja Spordiobjektide Halduskeskuse kaudu Kultuuriministeeriumi regionaalsete sportimiskeskuste programmi esitatud projekt „Palivere Turismi- ja Tervisespordikeskuse teenuste arendamine, suusaradade- ja mäekeskuse lumetus süsteemide rajamine”. Toetuse kogusumma on 160 000 eurot, mis jagatakse ära perioodi 2019-2022 peale (40 000 eurot aastas). Vald tagab projekti 50% omafinantseeringu. Projekti kogumaksumus on 397 367 eurot ning selle raames tehakse erinevaid arendustöid. 2021. a täiendati discgolfigiparki 12 discgolfigiparkiga, kokku on discgolfigiparkis 30 korvi ja visekala. 2022. a alguses sai keskus LEADER toetuse mitmete uute investeeringute tegemiseks (nt madalseikluspark, minigolf jne), ehitustegevustega on alustatud.
1.8.6	Taeblasse sisejõusaali rajamine.	ERA, PROJEKTID	Tegevusi pole planeeritud, vajalikke ruume pole vallal pakkuda.
1.8.7	Nõva jõusaali sisustuse ja spordiväljaku uuendamine.	PROJEKTID	Aruandlusperoodil tegevusi ei tehtud.

1.8.8	Taebla uue koolihoone juurde spordiplatsi ehitus.	PROJEKTID, VALD, ERA	Jätkutegevus. Taebla koolihoone spordiplatsi projekt on valmis. Vaja on leida rahastus.
1.8.9	Linnamäe spordiplatsi ja parkla ehitus ning terviseala (Vabaõhu kinnistu) arendamine.	PROJEKTID, ERA, VALD	Jätkutegevus. 2021. a rajas MTÜ Oru Spordiklubi Linnamäele <i>pump-track</i> raja.
1.8.10	Palivere spordiplatsi ehitus.	PROJEKTID, VALD, ERA	Jätkutegevus. Spordiplats valmib 2022. a suve lõpuks.
1.8.11	Laste spordilaagrikompleksi arendamine Kuke külas.	ERA, PROJEKTID	ERA projekt
1.8.12	Kullamaa spordiplatsi korrastamine, multifunktsionaalse spordiväljaku rajamine.	VALD, PROJEKTID	Tegevusi uue spordiväljaku rajamiseks pole alustatud, enne tuleb ehitada uus kooli võimla.
1.8.13	Vibuspordi arendamine Kullamaa piirkonnas, sise- ja välitingimustes vibu laskmiseks vajaliku varustuse ja abivahendite hankimine, radade ehitus.	ERA, PROJEKTID	Jätkutegevus. Vastavalt võimalustele toetakse valla poolt läbi huvihariduse noorte treeningute läbiviimist ning mittetulundusühingu tegevusi. Lisaks ERA projektid.
1.8.14	Risti spordikompleksi (kunstmurustaadion ja spordisaal) ja toetavate tugiteenuste paketi väljaarendamine, kasutuse korraldamine ja turundamine sportliku tegevuse arendamiseks, kunstmurustaadioni hooldus ja valgustuse väljaehitamine.	VALD, ERA, PROJEKTID	Jätkutegevus. Platsi hooldus.
1.8.15	(Muudetud 2021)		
1.8.16	Pürksi staadioni ja tenniseväljaku rekonstrueerimine, tennisehalli rajamine, jalgpalliplatsi rajamine, välikorvpalliplatsile katte paigaldamine, Pürksi ja Sutlepa jõusaalide sisustuse uuendamine.	VALD, ERA, PROJEKTID	2021. a rajati Pürksi külasse Noarootsi rulapark MTÜ Nücko Kogukond eestvedamisel. Pürksi tenniseväljak rekonstrueeriti 2022. a.

E 1.9. Vallas on mitmekesine kultuuri- ja seltsielu.

Väljakutsed:

1. Inimeste erinev aktiivsus;
2. Kultuuritegevuse ja külaseltside väga erinevad rahastamispõhimõtted;
3. Teenuste sihtgrupid territoriaalselt hajutatud;
4. Teenuste planeerimine, disainimine ning kättesaadavuse tagamine vastavalt valla piirkondade eripäradele, kogukonna kaasamine teenuste kujundamisse;
5. Raamatukogu roll tulevikus.

Tegevussuunad:

	Tegevussuunad	Rahastamine	2021/2022
--	---------------	-------------	-----------

1.9.1	Ülevallaliste kultuurisündmuste korraldamine.	VALD, ERA, PROJEKTID	Jätkutegevus. Üleriiklike tähtpäevade tähistamine (Tartu rahu aastapäev, Eesti Vabariigi aastapäev, Võidupüha jne). Ülevallalisi sündmusi korraldavad valla allasutustena Pürksi ja Kullamaa kultuurimajad ning erinevad MTÜ-d.
1.9.2	Ühtse kultuurikalendri koostamine ja pidamine.	VALD	Jätkutegevus. Kultuurisündmused kajastatakse valla kodulehel „Kalendri“ all ja jagatakse valla FB lehel. 2021. a võeti kasutusele sündmuste korraldajatele tööversioonina veebipõhine ürituste kalender.
1.9.3	Valla seltside- ja kultuuritegevuse ühtse rahastamise korra väljatöötamine ja rakendamine hiljemalt 2020. aastaks.	VALD	Jätkutegevus. Kord on välja töötatud ja projektitoetusi rahastatakse vastavalt korrale. 2021. a aastal eraldati toetust 43 erineva vabaaja tegevuse korraldamiseks.
1.9.4	Raamatukogude arendamine ühtses võrgustikus tegutsevate multifunktsionaalsete kogukonnakeskustena, sh kohaliku ja valla kultuuriloo kogujana, säilitajana ja eksponeerijana. Ürituste ja väljapanekute korraldamine raamatukogudes. Võimalusel väliürituseks (nt välikino näitamiseks) sobivate ruumide rajamine.	VALD, PROJEKTID	Jätkutegevus. Raamatukogud toimivad ühtses võrgustikus (ühine nõukogu). Raamatukogu erialase sisulise koostöö toetamiseks käib koos raamatukogude ümarlaud. Raamatukogudes korraldatakse erineva sisuga sündmusi (töötoad, kinoõhtud, kohtumisõhtud jne) ning väljapanekuid. 2021. a tähistas Palivere haruraamatukogu 100. aastapäeva.
1.9.5	Kodanikuühenduste motiveerimine, toetamine ja nõustamine erinevatest projektmeetmetest raha taotlemisel, avaliku huvi kandvate investeringuprojektide omafinantseeringu tagamine vastavalt kehtestatud meetmetele.	VALD	Jätkutegevus. Kodanikuühenduste investeeringutoetus 2021. a eraldati 8-le MTÜ-le. Toetati Piirsalu Seltsimaja II korruse väljaehitamise I etappi, Palivere pritsukuuri renoveerimist, Seljaküla külaplatsile kaevu rajamist, Variku madalseiklusraja renoveerimist, Nõva kabeli restaureerimistööde ettevalmistustöid, Üdruma seltsimaja veevarustuse renoveerimist, Rõude muuseumi ruumide parendamist, Pürksi rulapargi rajamist.
1.9.6	Eri piirkondade kultuuripärandi kogumine ja säilitamine, kultuuritraditsioonide ja traditsiooniliste ürituste jätkamine ja toetamine, iga piirkonna „oma näo“ leidmine ja hoidmine (nt rannarootsi kultuur jm). Rannarootsi teemapargi väljaarendamine Noarootsis.	VALD, ERA, PROJEKTID	Jätkutegevus. Piirkondades toimuvad traditsioonilised kultuurisündmused, nt Nõval lestafestival, Noarootsis ja Kullamaal kohvikute päev, Orul Linnamäe kontsertide päev, Kullamaal muusika- ja kunstipidu Helisev Kullamaa, Koelas laadad jne. https://www.laenenigula.ee/kalender https://www.visithaapsalu.com/ https://visitmatsalu.ee/et/

			Rannarootsi teemapargi rajamiseks jätkatakse rahastamisvõimaluste otsimisega.
1.9.7	Linnamäe multifunktsionaalse keskuse rekonstrueerimine, kultuurisaali ehitamine 2018-2019. Oru kultuurisaalis sisuka tegevuse väljaarendamine.	VALD, ERA, PROJEKTID	Oru Kultuurisaal on kasutusel alates 2021. aasta septembrist, saali haldab OÜ Oru Kultuurisaal. https://www.facebook.com/oru.kultuurisaal/
1.9.8	Taebla Kultuuri- ja Spordikeskuses sisuka tegevuse väljaarendamine.	VALD, PROJEKTID	2021. a II pooles loodi ametikoht Taebla piirkonna kultuuri- ja sporditöö spetsialist, 2022. a algusest korraldati töö ümber.
1.9.9	Muudetud 2021		
1.9.10	Piirsalu Rahvamaja 2. korruse väljaehitamine, millega luuakse täiendavad ruumid seltsi tegevussuundade väljaarendamiseks, luues metsa- ja loodusõppekeskus ning tingimused laagrite korraldamiseks.	ERA, PROJEKTID	MTÜ projekt Piirsalu Rahvamaja II korruse väljaehitamise tööd 2021. aastal: valmis õppeklass, paigaldati katuseaknad, 2 otsaakent, soojustus ja teostati sisetööd õppeklassis.
1.9.11	Liivi seltsimaja II korruse tegevustubade rekonstrueerimine.	ERA, PROJEKTID	MTÜ projekt Rekonstrueerimise töid on alustatud.
1.9.12	Oru vana koolimaja arendamine multifunktsionaalse kogukonnakeskusena.	ERA, PROJEKTID	LASI maja tegevusi korraldab MTÜ Linnamäe Arenguselts. https://xn--linname-bxa.ee/
1.9.13	Rõude Külamaja arendamine multifunktsionaalse külakeskusena.	ERA, PROJEKTID	MTÜ projekt. Tegevusi korraldab Rõude Külaselts. Vald maksab MTÜ-le tegevustoetust. https://www.roudekylamaja.ee/
1.9.14	Noarootsi Käsitöökoja väljaarendamine.	ERA, PROJEKTID	MTÜ projekt. https://www.facebook.com/noarootsikasitookoda/
1.9.15	Toetame ja tunnustame Saueaugu Teatritalu tegevust kultuuritegevuse korraldamisel.	VALD, ERA, PROJEKTID	2021. aastal Lääne-Nigula Vallavalitsus toetas etendust "Kadunud kodu" summas 2700 eurot. https://saueaugu.ee/lavastused
1.9.16	Palivere Pritsukuuri arendamine (tuletõrjekomando, aleviseltsi inventari ning õppe ja seltsielu ruumid).	RIIK, VALD PROJEKTID,	2021. a. lõpetati Palivere pritsukuuri renoveerimine, vald toetas tuletõkke uste ja elektrivintsi soetamisel.
1.9.17	Kullametsa seltsimaja juurde parkla ja spordiplatsi rajamine, sauna ja grillimaja ehitamine.	ERA, PROJEKTID	MTÜ projekt EI ole alustatud. http://www.kullametsa.ee/
1.9.18	Kullamaa käsitöömaja varjualuse rajamine.	ERA, PROJEKTID	MTÜ projekt https://www.facebook.com/Kullamaa-K%C3%A4sit%C3%B6%C3%B6valla-234688580311765/
1.9.19	Koluvere Seltsimaja parkla ehitus.	ERA, PROJEKTID	Teostatud.

1.9.20	Külaplatside väikeinventari hooldus, remont ja uuendamine (kiiged, laululavad, pingid, väikevormid jms).	ERA, PROJEKTID	Jätkutegevus. MTÜ-dele makstakse valla poolt korra alusel kogukonnateenuse toetust. 2021. aastal eraldati kogukonnateenuse toetust 22 kodanikuühendusele, nt heakorratöödeks, noorsootööks, vabaaja tegevuste korraldamiseks, kalmistuteenuse osutamiseks, ruumide majandamiseks jne.
1.9.21	Martna halli rekonstrueerimine, mis võimaldaks seal kultuuri- ja spordisündmusi läbi viia.	VALD, PROJEKTID	Jätkutegevus. Halli korrastamiseks tehti sisetöid 2021. a. Hoonet haldab spordiklubi.
1.9.22	Peraküla vabaõhulava ehitamine.	ERA, PROJEKTID	MTÜ projekt
1.9.23	Einbi külamaja rekonstrueerimine.	ERA, PROJEKTID	MTÜ projekt
1.9.24	Kirimäe mõisa arendamine mitmekesiste kultuuriürituse korraldamiseks ning majutuse pakkumiseks.	ERA, PROJEKTID	MTÜ projekt
1.9.25	Palivere Mõisa ja endise Vidruka Kooli kompleksile sobiv kasutusfunktsiooni leidmine ja kompleksi renoveerimine.	ERA, PROJEKTID	ERA projekt
1.9.26	Seljaküla Külakurvi kinnistu külaplatsi ja suitsusauna kompleksi väljaarendamine.	ERA, PROJEKTID	MTÜ projekt
1.9.27	Võntküla külamaja kui piirkonna külade keskuse arendamine (terrassikatuse ehitamine, köögitehnika täiendamine), tuletõrje veevõtukoha väljaehitamine).	ERA, PROJEKTID	Tegevustoetus majanduskuludeks ja osalise koormusega (0,4 kohta) personalikuludeks.
1.9.28	Pürksi vabaõhulava ehitamine, Sutlepa vabaajakeskuse sisustuse ja välimärguväljaku täiendamine.	VALD, PROJEKTID	Jätkutegevus. Pürksi vabaõhulava ehitamiseks otsitakse rahastusvõimalusi. Sutlepa vabaajakeskuses on tehtud uuendusi vastavalt vajadusele.
1.9.29	Risti Käsitöömaja arendamine mitmekülgselt loome- ja kogukonnakeskuseks.	ERA, PROJEKTID	2021. a eraldati kogukonnateenuse toetust vabaaja tegevuste korraldamiseks ning taluturu käivitamiseks. https://www.facebook.com/RistiLoomemaja/
1.9.30	Soolu külaplatsi, külamaja ja kunstigalerii rajamine.	ERA, PROJEKTID	ERA projekt https://www.facebook.com/Soolu1520/
1.9.31	Soolu Taaveti kultuuritalu tegevuse toetamine ja infrastruktuuri ehituse jätkamine.	ERA, PROJEKTID	ERA projekt
1.9.32	Vedra külaplatsi ja seltsimaja rajamine.	ERA, PROJEKTID	ERA projekt https://www.facebook.com/vedrakyla/

E 1.10. Elukeskkond vallas on turvaline. Tagatud on avalik kord ja riskid maandatud.

Väljakutsed:

1. Elanike aktiivsus turvalisuse eest seismisel;
2. Tuletõrje veevõtukohtade puudumine, mis on takistuseks nii elamu- kui ettevõtluse arengule;
3. Hajaasustus.

Tegevussuunad:

	Tegevussuunad	Rahastamine	2021/2022
1.10.1	Tihe koostöö Päästeameti, Politsei ja Piirivalveametiga.	VALD, RIIK	Jätkutegevus. Koostöö ja kohtumised vastavalt vajadustele.
1.10.2	Erinevate hädaolukordade tarvis tegevusplaanide ettevalmistamine, teenuste tagamine koostöös teenusepakkujatega (nt elekter, küte, vesi ja kanalisatsioon, toiduainete kättesaadavus jms), vastavate reservide ja varude moodustamine (nt elektrigeneraatorid, desinfitseerimisvahendid, isikukaitsevahendid, toiduained, isikute majutamiseks vajalik jms), sellekohastel koolitustel osalemine. Osalemine riiklike ja piirkondlike kriisikomisjonide töös.	VALD, PROJEKTID, RIIK	Jätkutegevus. Lääne-Nigula vald on maakonna kriisikomisjoni liige. Vallavalitsuse liikmed osalevad kriisikomisjoni ja maakonna turvalisuse nõukogu koosolekutel. 2022. aasta I poolel osaleti iganädalastel üleriiklikel kriisikomisjonide töö istungitel veebi vahendusel. 2022. aasta I poolel kaardistati olukord osavaldade lõikes ning alustati hädaolukordade lahendamise plaanide koostamist.
1.10.3	Vabatahtlike organisatsioonide tegevuse toetamine, nt MTÜ Priitahtlikud Pritsumehed, Noarootsi Tuletõrjeselts, Nõva Tuletõrjeselts, vabatahtlikud merepäästjad.	VALD, ERA, RIIK, PROJEKTID	Noarootsi osavald toetas Noarootsi vabatahtlikule merepäästele päästealuse ostmist. 2021 eraldati kogukonnateenuse toetust Läänemaa reservpäästerühmale merepäästevõimekuse hoidmiseks, samuti Palivere Priitahtlikele Pritsumeestele päästeteenistuse toimepidevuse tagamiseks. 2022 aasta I poolel toimus arutelu vallas tegutsevate vabatahtlike päästeorganisatsioonidega eesmärgiga vabatahtlike päästeorganisatsioonide toetusvajaduste kaardistamiseks ning tuleviku koostöö vajaduste ning võimaluste arutamiseks.
1.10.4	Naabrivalve piirkondade laiendamine ja arendamine.	VALD, ERA	Jätkutegevus. Lääne-Nigula vallas on asutatud kokku 14 sektorit. 2021. a uusi sektoreid ei lisandunud.

			Vt: https://naabrivalve.ee/liitumisinfo/liitunud-piirkonnad/piirkond/63/
1.10.5	Veevõtukohtade ja nende olukorra kaardistamine, nende rekonstrueerimine ja vajadusel uute rajamine.	VALD, ERA, PROJEKTID	Jätkutegevus. Lahendatud vastavalt vajadusele ja võimalustele uute ehitusprojektidega. Olemasolevad veevõtukohtad (osa vajavad renoveerimist) on ära märgitud uues valla üldplaneeringus.
1.10.6	Kaitseliidu, kodutütarde ja noorkotkaste tegevuse toetamine.	VALD	Jätkutegevus. Vastavalt vajadusele.
1.10.7	Turvakaamerate võrgu ülevaatamine ning kava koostamine turvakaamerate võrgu laiendamiseks (2019), kava alusel vastavate rahastamistaotluste koostamine ja kava realiseerimine 2019-2024.	VALD, ERA PROJEKTID,	Turvakaamerate asukohad: Österby sadam, Riguldi bussipeatus, Hara sadam, Pürksi keskus, Sutlepa Vabaajakeskus, Risti keskus, Noarootsi Kool, Taebla vallamaja, Taebla Kool, Oru Kool, Palivere Kool, Palivere Keskus. 2022. a alguses paigaldati riigi toetusega Taebla bussipeatusesse avaliku korra tagamiseks jälgimisseadmetik.
1.10.8	Noarootsi piirkonnas päästevõimekuse tõstmine ning toetamine, sh Päästeameti, merepääste ja Kaitseliidu ühise hoone projekteerimine ja ehitamine Pürksi.	VALD, RIIK, PROJEKTID	Tegevusi pole alustatud.

Mõõdikud - Eesmärk 1. Lääne-Nigula vald on atraktiivne elu- ja töökeskkond luues eeldusi elanike arvu suurenemiseks.

Mõõdik	Baastase 2018	2022	Sihtväärtus 2026
Elanike arv	7240	7120	7300
Valla tase Minuomavalitsus (https://minuomavalitsus.fin.ee/) valdkondades			Kõigis valdkondades vähemalt 1 tase kõrgem baastasemest
valitsemine	Tase 5 (2021)	Tase 5	Tase 6
haridus	Tase 5 (2021)	Tase 3	Tase 6
elamu- ja kommunaalmajandus	Tase 4 (2021)	Tase 4	Tase 4
liikuvus	Tase 5 (2021)	Tase 5	Tase 6
sotsiaalne kaitse	Tase 4 (2021)	Tase 3	Tase 5
kultuur, sport ja vaba aeg	Tase 3 (2021)	Tase 3	Tase 4
tervis ja turvalisus	Tase 4 (2021)	Tase 4	Tase 5
Lasteaiaõpetaja palk	978	1201	>pedagoogi miinimumpalk

Kooliõpetaja palk	1150	1416	>5% vabariigi keskmisest
-------------------	------	------	--------------------------

E 2. Ettevõtjasõalik, kõrge tööhõive ja tasuvate töökohtadega omavalitsus

Soovitud seisund:

Lääne-Nigula vallas on kõrge ettevõtlusaktiivsus ning kõigil tootmisaladel tegutsevad motiveeritud ettevõtjad. Väike- ja mikroettevõtjate arv on kasvanud. Valla avalik haldus toetab igati ettevõtluse arengut. Valla puhke- ja turismimajanduse potentsiaal on ära kasutatud. Töökohtade arv vallas kasvab ja see loob eelduse elanike arvu stabiliseerumiseks ja kasvuks.

E 2.1. Lääne-Nigula vald toetab ettevõtluskeskkonna arengut, ettevõtete tulemist valda ning väärtustab tegutsevaid ettevõtjaid.

Väljakutsed:

1. Rahvaarvu vähenemine ja tööjõupuudus.
2. Taebila-Palivere-Risti ettevõtluskoridori arendamine.
3. Ettevõtlusalade amortiseerunud või puudulik infrastruktuur (teed, valgustus, side, energiavarustus).
4. Elanike madal ettevõtlusaktiivsus.
5. Avalikud teenused peavad võimaldama elanikel tööle minna või tööl käia.
6. Valla võimalused soodustada ettevõtluskeskkonna arengut.

Tegevussuunad:

	Tegevussuunad	Rahastamine	2021/2022
2.1.1	Ettevõtjate ümarlaudade korraldamine vähemalt 2X aastas, nende sisustamine ettevõtjatele kasulike koolituste ja/või info jagamisega.	VALD	Jätkutegevus. Keskelt korraldatud ettevõtjate ümarlaudu pole 2021. a toimunud. Ettevõtjad kaasatud läbi osavallakogude. Otsekontaktid ettevõtjatega vastavalt kerkinud teemadele. Ettevõtjaid informeeriti 2021. a arengukava uuendamisest ning oodati muudatusettepanekuid.
2.1.2	Ettevõtlusvõimaluste turundamine turunduspoliitika osana.	VALD, PROJEKTID	Jätkutegevus. Valla ettevõtjatele suunatud tutvustus valla kodulehel: https://www.laenenigula.ee/tule-meile-ettevotjaks- Otsekontaktid ettevõtjatega vastavalt kerkinud teemadele.
2.1.3	Üldplaneeringus ettevõtluseks vajalike alade määratlemine.	VALD	Üldplaneeringus välja toodud tootmisalad. Vt p 1.1.7.
2.1.4	Ettevõtjate tunnustamine (aasta uustulnuk, suurim eksportija vms), ühtse ettevõtlustoetuste korra alusel ettevõtjate toetamine	VALD, PROJEKTID	Jätkutegevus. Ettevõtlustoetust maksti 2022. aasta I poolas 10-le ettevõtjale kogusummas 30 000 eurot. Lääne-Nigula valla 2022. a alguses sai aasta ettevõtja tiitli Roosta Puhkeküla jätkusuutlike lahenduste leidmise eest

			maapiirkonna ettevõtluse arendamisel. https://www.laenenigula.ee/aasta-tegu
2.1.5	Ettevõtlusõppe sisseviimine haridusasutuste õppekavadesse, osalemine noorte ettevõtlusaktiivsuse kasvatamisele suunatud projektides.	VALD, PROJEKTID, ERA	Jätkutegevus. Ettevõtlusõppe toimib Oru, Taebla, Palivere ja Risti koolides. Kullamaa Keskkool on ettevõtlussuunaga kool. Noarootsi, Oru ja Palivere osalevad Ettevõtliku Kooli programmis. https://evkool.ee/vorgustiku-oppeasutused/
2.1.6	Hea avalik haldusküsimustele vastamine võimalikult kiirel ja ammendaval moel, dokumentide korrektne menetlemine, võrdse kohtlemise tagamine, asjakohase nõu andmine.	VALD	Jätkutegevus. Igapäevaülesandeid täidetakse punktis toodud põhimõtteid arvestades.
2.1.7	Ettevõtjate nõustamine koostöös SA-ga Läänemaa, vastavate rahastustaotluste ja aruannete koostamisel, oskusteabe pakkumine projektide, nende võimaluste ja taotluste tingimuste kohta.	VALD, PROJEKTID	Jätkutegevus. Nõustamine vastavalt vajadusele. https://laanemaa.ee/ettevotjale/
2.1.8	Kaugtöökohtade loomine vallale kuuluvate bürooruumide baasil.	VALD, ERA PROJEKTID,	Huvi puuduse tõttu pole kaugtöövõimaluste loomisega inimestele väljast poolt asutust tegeletud. Haapsalus olemas vabakontor https://vabakontor.ee/
2.1.9	Koostöös Põhja-Eesti Ühistranspordikeskuse ja ettevõtjatega võimaluste otsimine avaliku ühistranspordi sõiduaegade ühildamiseks ettevõtjate vajadustega.	VALD, RIIK, ERA	Jätkutegevus. Vastavalt vajadusele. Alustati projektiga „Maakondliku tähtsusega ühistranspordi taristu arendamine Läänemaal“, mille raames valmis Ristil 2021. a lõpus uus bussijaam.
2.1.10	Kohalike toodete ja teenuste pakujate infopanga loomine ja selle avaldamine valla koduleheküljel.	VALD	Jätkutegevus. SA Läänemaa tellitud Läänemaa mobiilirakendusse on võimalik ettevõtjatel enda paremaks kättesaadavaks tegemiseks oma kontaktid lisada: http://laanemaa.ee/app/ Ülevallalise infopanga loomisega pole ressursi puuduse tõttu tegeletud.
2.1.11	Suvised lastehoiuteenuse pakkumine valla koolieelses lasteasutuses, arvestades	VALD, PROJEKTID	Jätkutegevus. Vt lastaiateenused p 1.3.3, teenused kättesaadavad.

	seejuures elanike töölkäimise suundi, lasteaedade lahtiolekuaegade määramine, nii, et võimaldaksid inimestel tööl käia, perspektiivis hoiuteenuse pakkumine vahetustega töötavatele peredele väljaspool tavapärasest lasteaia lahtiolekuaega.		
2.1.12	Valla ettevõtete, vabade tootmisalade ja tootmishoonete süsteemne kaardistamine (piirkonna tööjõu olemasolu, taristud, kasutatav elektrivõimsus, kaugküttevõimalused jne), vastava info avaldamine valla kodulehel, investoritele suunatud veebilehtedel ja muudes infomaterjalides. Seda tehakse koostöös SA-ga Läänemaa.	VALD, PROJEKTID	Tootmisalad seotud valla üldplaneeringuga. Vt p 1.1.7. SA Läänemaa valmistab ette maakonnaülest veebilehte ettevõtlusvõimaluste tutvustamiseks maakonnas. Leht valmib 2022. a II pooles. www.investinwest.ee
2.1.13	<i>Taebla tootmisala arendamine- Nurme, Veo ja Tööstuse tänava rekonstrueerimine koos kergliiklustee ja tänavavalgustuse välja ehitamisega 2019.</i> Turbali kinnistu DP koostamine tootmisala laiendamiseks ja vastavate arendustegevuste läbiviimine.	VALD, PROJEKTID, ERA	Üldplaneering vt p 1.1.7. Uusi tegevusi Turbali DP koostamiseks pole tehtud.
2.1.14	Palivere tootmisala arendamine- koostöös riigi ja võrguettevõtjatega vajaliku elektrivõimsuse tagamine, juurdepääsutee rekonstrueerimine ja tänavavalgustuse väljaehitus, kiire interneti ühendus, ühisveevärgi ja kanalisatsiooni ning tuletõrjevee küsimused.	VALD, PROJEKTID, ERA, RIIK	Üldplaneering vt p 1.1.7.
2.1.15	Palivere-Allikmaa ettevõtlusala arendamine- juurdepääsuteede rekonstrueerimine, tuletõrjevee küsimuse lahendamine.	VALD, ERA PROJEKTID	Juurdepääsutee rekonstrueeriti 2021. aasta suvel.
2.1.16	Kirimäe tootmisala arendamine- vajaliku elektrivõimsuse tagamine.	VALD, PROJEKTID, ERA, RIIK	ERA projekt

2.1.17	Pürksi tootmisala arendamine-kommunikatsioonide ja juurdepääsuteede rajamine.	VALD, ERA PROJEKTID	Planeeritud ala asub valla maal, hetkel arendustegevusi pole ellu viidud.
2.1.18	Linnamäe tootmisala arendamine-kommunikatsioonide ja juurdepääsuteede rajamine.	VALD, ERA PROJEKTID	ERA projekt Juurdepääsuteed on korras.
2.1.19	Kullamaa tootmisala arendamine-kommunikatsioonide ja juurdepääsuteede rajamine.	VALD, ERA PROJEKTID	ERA projekt Tootmisala eravalduses, vald hoiab korras vallale kuuluvad juurdepääsuteed.
2.1.20	Koostöös erasektoriga võimaluste otsimine tootmisaladele mitmeotstarbeliste tootmishoonete ehituseks ja nende rentimine mikro- ja väikeettevõtetele, selle tarbeks vajalike planeeringute ja projektide koostamine.	VALD, PROJEKTID, ERA	Jätkutegevus. Vastavalt vajadusele. Üldplaneeringusse planeeritud tootmisalad.
2.1.21	Kiire interneti püsiühendusega liitumise võimaluste toetamine.	VALD; ERA, PROJEKTID	2021. a lõpus hakkas riik ette valmistama kiire internetiühenduse võrgu laiendamiseks uut toetusmeetet. Valla poolne sisend andud, sideettevõtjatele suunatud meede kuulutati välja 2022. a II poolas. https://www.rtk.ee/lairiba#taotlemine https://www.laanenigula.ee/kiire-internet

E 2.2. Lääne-Nigula vald on atraktiivne külastuskeskkond, kus toimub pidev turismi- ja puhkemajanduse alase tegevuse arendamine.

Väljakutsed:

1. Turismipotentsiaali süsteemne rakendamine;
2. Turismiinfo ei ole piisavalt kättesaadav, viidamajandus pole terviklikult välja arendatud;
3. Keskkonnakaitse ja majandustegevuse vastuolu;
4. Valla võimalused soodustada turismivaldkonna arengut;
5. Noarootsi kultuuripärandi ja Osmussaare võimaluste ära kasutamine;
6. Palivere Turismi- ja Tervisespordikeskuse tulevik.

Tegevussuunad:

	Tegevussuunad	Rahastamine	2021/2022
--	---------------	-------------	-----------

2.2.1	Osalemine piirkonna turismialastes koostööorganisatsioonides (nt SA Läänemaa). Koostöö KOV üksuste, ettevõtjate ja kolmanda sektoriga ühiste külastuskeskkondade arendamisel (nt Matsalu rahvuspark, Loode-Eesti külastuspiirkond ja geopark jt).	VALD, PROJEKTID, RIIK	Jätkutegevus. Koostöö MTÜ-ga Terra Maritima ja SA-ga Läänemaa. Maakonnaüleselt on moodustatud turismi nõukoda, mille töös valla esindajad osalevad. https://laanemaa.ee/turismi-noukoda/ Vallapoolse sisendi andmine maakonna ühtseks turundamiseks läbi SA Läänemaa www.visithaapsalu.com www.linnuriik.ee Vallas toimuvate kultuurisündmuste info edastamine maakonna kalendrisse https://midateha.visithaapsalu.com/
2.2.2	Üldplaneeringus tasakaalu leidmine piiravate keskkonnatingimuste ja elamuning ettevõtluse (turismimajanduse) arendamise vahel.	VALD	Põhimõtteid arvestati üldplaneeringu koostamisel. Vt üldplaneering p 1.1.7. ja üldplaneeringu keskkonnamõju strateegiline hindamine.
2.2.3	Koostöö RMK-ga Noarootsi, Osmussaare, Nõva, Marimetsa jt puhkemajanduse arendamiseks.	VALD, RIIK	Jätkutegevus. Koostöö toimib vastavalt konkreetsetele vajadustele. Kullamaa ja Risti piirkonnas Marimetsa raba arendus (parkimine, raja kaardistamine). Nõva piirkonnas Lepaaugu arendus (parkimine, laudtee, puhkeala) RMK õpperadade rajamine koostöös vallaga (Salajõe, Marimetsa, Lepaaugu).
2.2.4	Suvised turismiinfopunkti toetamine Noarootsis, Osmussaarel ja Nõval, võimalusel ja vajadusel ka teistes piirkondades.	VALD, PROJEKTID	Jätkutegevus. 2022. a suvel on avatud turismiinfopunktid Nõval (Nõva küla osutab turismiinfo teenust vähemalt viiel päeval nädalas s.h. laupäeval ja pühapäeval Nõva Break OÜ) ja Noarootsis (Hosby külas pastoraadis 20.06-20.08 T-L 10.00-15.00, P ja E suletud). Punktides on kättesaadav trükitud osavaldade kaart: https://www.visithaapsalu.com/wp-content/uploads/2021/01/Noarootsi_No%CC%83va_A3_UUS.pdf

2.2.5	Lääne-Nigula valla piirkondade suveniiride ja meenete kujundamine ja pakkumine.	ERA, VALD, PROJEKTID	Jätkutegevus. Tegeletakse vastavalt vajadusele, kui kogukonnas tekib algatus ja huvi. 2021. a eraldi keskselt piirkondlikke suveniire ei tellitud.
2.2.6	Viidamajanduse korrastamine ja edasine väljaarendamine, sh maakonna infotahvlid riigimaanteede ääres, vaatamisväärsuste tähistamine, tänapäevaste IKT võimaluste kasutamine turundamisel (koduleheküljed, FB, Google, QR koodid, droonivideod jne).	VALD, PROJEKTID, ERA	Jätkutegevus. Objektide tähistamine toimub vastavalt vajadusele koostöös partneritega. Läänemaa kaardi- ja infotahvlitega tegeleb SA Läänemaa. 2021. a II pooles paigaldati uued maakonna kaardid põhimaanteede äärde. LEADER projektitoetusega paigaldati 2021. a II pooles kõigisse Noarootsi küladesse rannarootsi ajalugu ja kultuuri tutvustava infoga. 2022. a alguses paigaldati koostöös MTÜ-ga Terra Maritima uued valla kaardid ja infotahvlid piirkonna vaatamisväärsuste kohta Taeblasse, Nigulasse, Paliverre, Ristile ja Linnamäele. Militaarajaloo projekti raames alustati Eesti ja Läti reisijuhi koostamist, kus on sees info ka valla militaarobjektide kohta: https://militaryheritagetourism.info/en/info/publications (projekt lõppeb 2022).
2.2.7	Vaimse kultuuripärandi (rahvariide triibustikud, ajaloolised fotod, maalid, kultuuritegelased, filmide/raamatute tegevuskohad, raudtee, rannarootsi kultuur jms) kasutamine piirkonna turundamisel.	VALD, PROJEKTID, ERA	2022. a alguses paigaldati koostöös MTÜ-ga Terra Maritima uued valla kaardid ja infotahvlid piirkonna vaatamisväärsuste kohta Taeblasse, Nigulasse, Paliverre, Ristile ja Linnamäele. 2021. a ilmusid valla erinevaid kultuurilisi kohti tutvustavad artiklid https://www.visithaapsalu.com/ava-sta-laanemaad/ Piirkonnad korraldavad ise, arvestades piirkonna eripärasid kultuurisündmuseid, mis alates 2022. a kevadest koondatakse ühtseks kultuurikalendriks, mida avaldatakse valla ajalehes ja iga nädal valla FB lehel.
2.2.8	Palivere Turismi- ja Tervisespordikeskuse arendamine. 2022. a valmib Palivere Turismi- ja Tervisespordikeskuse äriplaan.	VALD, PROJEKTID, ERA, RIIK	Jätkutegevus. Vt punkt 1.8.5

			Käivad ettevalmistused keskuse olmehoone ehitamiseks lisarahastuse saamiseks. Kevadel 2022 viidi läbi müügi- ja turundusjuhi leidmiseks avalik konkurss, mis kahjuks ebaõnnestus. Äriplaani koostamist ei ole alustatud.
2.2.10	Kullamaa Tehisjärve ümbruse arendamine- ujumisrand, matka- ja suusarajad. Matka- ja suusaradade ühendamine Palivere Turismi- ja Tervisespordikeskusega üheks võrgustikuks vastavalt Kullamaa järv-puhkeala kehtestatud detailplaneeringule.	ERA, VALD, PROJEKTID	Jätkutegevus. Tegevused vastavalt ala kohta tehtud detailplaneeringule. 2021. a ehitati parkla ja uuendati rannaala liivaga.
2.2.11	Osmussaare külastuspotentsiaali ärakasutamine, saarevahi ametikoha säilitamine, sadamahoone („tormimaja“) ja külastuskeskuse kompleksi arendamine, turismiobjektide korrastamine ja viidastamine, <i>suveniiride väljatöötamine</i> ja elanike joogivee, elektrienergia- ja tuletõrjevee küsimuse lahendamine.	VALD, PROJEKTID, ERA, RIIK	Jätkutegevus Tegevused tuletorni töös hoidmiseks, saarevaht töötab. Korrastatud ja viidastatud ning ohutuks muudetud on saare militaarobjektid (militaarprojekt, vt https://militaryheritagetourism.info/et). Saarele paigaldatud infotahvel (LEADER projekt).
2.2.12	Koostöö Lääne praostkonnaga Läänemaa kirikute ning seotud objektide (pastoraadihooned, kalmistud jm) turismiobjektina kasutamiseks, osalemine „Teeliste Kirikud“ projektis.	ERA, VALD, PROJEKTID	Jätkutegevus. Regulaarselt toimub praostkonna koostöökogu ja Lääne-Nigula valla koguduste ümarlaud. „Teeliste Kirikud“ projektis osalevad enamik valla kogudustest, vt http://www.teelistekirikud.ekn.ee/laane-eesti/laanemaa/.
2.2.13	EELK Lääne-Nigula kiriku kompleksi arendamine (pastoraadihoone katuse väljavahetamine, teisele korrusele majutusruumide rajamine, kompleksi küttesüsteemide rekonstrueerimine, kirikuhoone krohvimine, kirikukella väljavahetamine ja turistidele suunatud infotahvlite/virtuaalsete teabeallikate paigaldamine).	ERA, PROJEKTID	MTÜ-de ja SA-de investeeringute toetusest toetati Lääne-Nigula kiriku torni trepi korrastamise esimest etappi, et oleks võimalik torn külalistele avada. Renoveerimistöödega alustati 2022. a kevadel.
2.2.14	EELK Piirsalu kiriku katuse uuendamine, põrandate väljavahetamine ja kogudusehoone remont. Piirsalu kalmistu kabeli renoveerimine.	ERA, PROJEKTID	MTÜ projekt.
2.2.15	EELK Kullamaa kiriku katuse ja tornikiivri restaureerimine, kellasüsteemide restaureerimine, kogudusemaja renoveerimine.	ERA, PROJEKTID	MTÜ projekt Katuse parandamiseks taotletakse raha.

2.2.16	EELK Nõva kiriku restaureerimistööde jätkamine, Läänemaa ainsa puukiriku aktiivsem turundamine külastussihtkohana.	ERA, PROJEKTID	MTÜ projekt 2021. aastal sai kogudus toetust kiriku kõrvalhoone, kabeli, restaureerimise projekteerimiseks ja arheoloogilisteks töödeks. Hetkel restaureerimine käib.
2.2.17	EELK Noarootsi kiriku restaureerimine ning pastoraadi ja abihoonete rekonstrueerimine.	ERA, PROJEKTID	MTÜ projektid
2.2.18	Ajaloolise Risti jaamahoone, <i>veetorni</i> , pumbajaama ning teiste jaamakompleksi hoonete/rajatiste arendamine tööstuspärandi projektina, hoonetele avaliku kasutuse funktsiooni leidmine, eksponeerimine ning turundamine. MEMENTO väljaku korrashoid. <i>Jaamakompleksi haldamine koostöös MTÜ-de ja ettevõtjatega.</i>	ERA, VALD, PROJEKTID	Risti veetornis korraldab külastusaegadel lahtiolekut MTÜ Risti Huvi, vallavalitsus kehtestas piletihinna.
2.2.19	Nõva kivide ja Peraküla munakivitee eksponeerimine (munakivitee rekonstrueerimine).	ERA, VALD PROJEKTID	Jätkutegevus. Otsitakse võimalusi tee rekonstrueerimiseks.
2.2.20	Rõude Muuseumi, Põlluotsa muuseumi (Peraküla), Lykholmi muuseumi, Laikmaa Muuseumi, Koela talumuuseumi, Liiva talumuuseumi (Piirsalu) tegevuse väärtustamine, hoonete korrastamine, kogude digitaliseerimine, Kullamaale kihelkonnamuuseumi rajamine.	ERA, RIIK PROJEKTID	Rõude muuseum MTÜ-d toetati 2021. a MTÜ-de investeeringutoetuste meetmest 1 000 euroga. 2021. a lõpus paigaldati Rõude Muuseumisse valla toetusega õhksoojuspump.
2.2.21	Koluvere Piiskopilinnuse, tallihoovi ja mõisapargi rekonstrueerimine.	ERA, PROJEKTID	ERA projekt
2.2.22	Laastre vesiveski rekonstrueerimine hüdroenergia tootmiseks, Käntu-Kastja kaitseala teabepunkti rajamine.	ERA, PROJEKTID	ERA projekt
2.2.23	Riguldi mõisa pargi ja keldri korrastamine.	ERA, PROJEKTID	ERA projekt
2.2.24	Rooslepa kabeli remonditööd.	VALD PROJEKTID	Vastavalt vajadusele ja võimalustele tehtud kabelis ja abihoones pisiremonttööd.
2.2.25	Ramsi puhkekoha väljaehitamine.	VALD, ERA PROJEKTID	Jätkutegevused. 2021. a määras volikogu Ramsi tee avalikuks kasutamiseks (otsus vaidlustati kohtus).
2.2.26	Lääne-Nigula vald toetab Meritähe külastuskeskuse ja hotelli rajamist Dirhamisse.	ERA, PROJEKTID	ERA projekt. Hetkel projekt seiskunud

2.2.27	Kullamaa <i>keskasula avaliku wc ehitamine</i> ja infopunkti rajamine.	VALD, PROJEKTID	<i>Tualett ehitatud.</i> Jätkutegevus. Infopunkti loomiseks otsitakse koostööpartnereid.
2.2.28	EELK Martna kabeli katuse vahetus, kabeli ümberehitamine talvekirikuks ning Martna kalmistu kantselei ruumideks, projekteerimine ja ehitustööde teostamine.	ERA, PROJEKTID	ERA projektid
2.2.29	Ehitada välja Marimetsa matkaraja parkla, seal hulgas mustkattega mahasõit Risti - Virtsu maanteelt ja parkla koos võimalusega külastajate teenindamiseks.	RIIK, VALD, ERA, PROJEKTID	Jätkutegevus. RMK kavandab olemasoleva parkimisala laiendust.

E 2.3. Sadamad on tuntud nii turistide sihtkohana kui ka olulise ühendusteena piirkondade vahel ning olulised ettevõtluse ja turismi arendamise seisukohalt.

Väljakutsed:

1. Sadamate teadlik arendamine turismi, ettevõtluse ning valla külastatavuse suurendamise eesmärgil;
2. Sadamate infrastruktuur puudulikult välja arendatud, juurdepääsud vajavad süvendamist.

Tegevussuunad:

	Tegevussuunad	Rahastamine	2021/2022
2.3.1	Nõva sadamast kala- ja külastussadama välja ehitamine ja arendamine koostöös eraettevõtjatega ja kolmanda sektoriga, sadama ettevõtlus- ja elamupiirkonna taristu rajamine. Sadamas merepäästevõimekuse taristu rajamine. Väikealuste vettelaskmiskohtade (lautrid- slipid) väljaehitamine.	ERA, VALD, PROJEKTID	Jätkutegevus. Nõva sadamas alustati 2021. a ehitustöid sadamakai rekonstrueerimiseks, tööd said valmis 2022. a kevadel. Sadama piirkonnas on lagunenud hooned lammutatud. Väikealuste vettelaskmiskohad on välja toodud üldplaneeringus.
2.3.2	Österby ja Hara sadama arendamine, laevateede süvendamine, sadamahoone ehitus, juurdepääsuteede ning parklate mustkatete ehitus. Kavandatakse avaliku konkursi korraldamist sadamate haldajate/investorite leidmiseks.	VALD, PROJEKTID, ERA	Jätkutegevus. Nn MATA meetme toel valmis 2021. a Österby sadamahoone ning 2021. a suvel sai parkla mustakatte. 2022. a II pooles planeeritud sadama sissesõidu süvendamine.
2.3.3	Dirhami sadama arendamine.	ERA, PROJEKTID	ERA projektid
2.3.4	Osmussaare sadama alalise kai ehitus, sadamahoone korrashoid ja jooksev remont.	ERA, VALD, PROJEKTID	Jätkutegevus. Sadamahoone ja ujuvkai korrashoid (saarevahi ülesanne). Otsitakse võimalusi alalise kai ehituseks.
2.3.5	Väiksemate lautrikohtade võimaluste kaardistamine ja arendamine.	ERA, PROJEKTID	Lautrid ja veeskamiskohad on toodud välja üldplaneeringus. Vt p 1.1.7.

2.3.6	Kasari jõe äärde paadisadama rajamine koos puhkealaga.	ERA, PROJEKTID	Planeeritud üldplaneeringusse, vt p 1.1.7.

Mõõdikud - Eesmärk 2. Lääne-Nigula on ettevõtjasõbralik, kõrge tööhõive ja tasuvate töökohtadega omavalitsus

Mõõdik	Baastase 2018	2021	2022	Sihtväärtus 2026
Tulumaksumaksjate osakaal valla elanikest	43,48%.	44,13% ³	46,46% ⁴	44 %
Keskmine sissetulek	Alla Eesti keskmise	Alla Eesti keskmise ⁵	Alla Eesti keskmise ⁶	Eesti keskmisega võrdne

E 3. Hästi toimivad ning vajadustele vastavad taristud

Soovitud seisund:

Valla taristute seisukord on paranenud. Olulise avaliku huviga teed on kaetud mustkattega. Ühistransport vastab valla elanike vajadustele. Asulate elanikele on tagatud kvaliteetne joogivesi ja reovesi on nõuetekohaselt puhastatud. Panustatakse hajaasustuses olevate elamute juurdepääsuteede, veevärgi ja kiire interneti arengusse. Vallas on tagatud kaasaegne energiat säästev tänavavalgustus ning jäätmekäitlus. Lääne-Nigula vald on heakorrastatud ning korteriühistud toimivad.

Tänu kaasaegsele taristule on stabiliseerunud ja hakanud kasvama valla elanike arv.

E 3.1. Teed vallas on turvalised ning kvaliteetsed, kruuskattega teed on muudetud tolmuwabaks.

Väljakutsed:

1. Hajaasustus, palju kruusateid;
2. Ebapiisavast hooldusest ja vähesest kruusakihist tingituna toimub teekatete lagunemine, mistõttu kulub proportsionaalselt palju raha hädaremonditöödeks;
3. Vähe kergliiklusteid;
4. Mitmed valla seisukohast olulised teed on riigimaanteed ja nende kitsaskohtade lahendamine saab toimuda koostöös Maanteeametiga.

Tegevussuunad:

³ 2020. a näitajad

⁴ Andmed seisuga oktoober 2021. Statistika maksumaksjate arvu kohta on toodud Rahandusministeeriumi veebilehel: <https://www.rahandusministeerium.ee/et/kohalikud-omavalitsused-haldusreform-maavalitsused/finantsulevaated>

⁵ Keskmine palk Läänemaal 2020 a 1155 eurot (riigi keskmine 1448). Vt rohkem infot Tabel PA004: Keskmine brutopalk, tööjõukulu ja töötatud tunnid maakonna järgi (kvartalid), Läänemaa. Statistikaamet. Kättesaadav internetist: <http://andmebaas.stat.ee/Index.aspx?DataSetCode=PA004>

⁶ Keskmine palk Läänemaal 2021. a III kvartalis oli 1337 eurot (riigi keskmine 1553 eurot). Vt rohkem infot Tabel PA004: Keskmine brutopalk, tööjõukulu ja töötatud tunnid maakonna järgi (kvartalid), Läänemaa. Statistikaamet. Kättesaadav internetist: <http://andmebaas.stat.ee/Index.aspx?lang=et&SubSessionId=aa907df5-a5d1-40be-974a-244fefc44af5&themetreeid=3>

	Tegevussuunad	Rahastamine	2021/2022
3.1.1	Teede hoolduse põhiohk on tee säilivuse seisukohalt vajalike tööde suurendamisel (teeäärte planeerimine ja puhastamine, profileerimine, truupide ja kraavide ehitus ja olemasolevate korrastamine, aukude lappimine).	VALD, PROJEKTID	Põhimõtet arvestatakse valla teehoiukava koostamisel.
3.1.2	Kruuskattega teede järkjärguline mustkatte alla viimine, mille juures lähtutakse järgmistest prioriteetidest: tee on valla omandis või valla kasuks on seatud asjaõigus, tee ääres asuvad elamud, tee läbib külakeskust või kulgeb avaliku objektini, teel liigub ühistransport (sh koolibuss), tee on peamine ühendustee ajaloolise äärealal asuva küla ja keskuse/lähima mustkattega tee vahel.	VALD, PROJEKTID	Põhimõttega arvestatakse valla teehoiukava koostamisel.
3.1.3	Valla teede investeeringute kava koostamine arengukava koosseisus ja iga-aastane uuendamine.	VALD	Jätkutegevus. Vallavalitsuse 22.03.2022 korraldusega nr 2-3/22-146 kinnitati Lääne-Nigula valla teede investeeringute kava 2022-2024. Töid teostatakse vastavalt kavale.
3.1.4	Avalike teede kajastamine koostatavas üldplaneeringus, kokkuleppel omanikuga avalike teede mõõdistamine ja saamine valla omandisse või asjaõiguse seadmine, vajadusel sundvalduse seadmise menetluse algatamine ja läbiviimine.	VALD	Olemasolevad ja kavandatavad teed on fikseeritud üldplaneeringus. Vt p 1.1.7.
3.1.5	Koostöös Transpordiametiga asulate keskuste teede, kergliiklusteede (vajadusel koos tänavavalgustusega) ja parklate korrastamine - <i>Martna keskus 2019, Pürksi keskus 2018</i> , Risti keskus (Paldiski, Tallinna, Haapsalu ja Lihula mnt suunal), Linnamäe keskus (Keila-Haapsalu tee ja Võntküla-Riguldi-Harju Risti tee ristmik), Üdruma keskus.	VALD, RIIK	Jätkutegevus. Ristil valmib 2022. a II pooles kergtee pikendus kuni bensiinijaama ristmikuni. 2022. a valmis Linnamäe keskuse ringristmiku projekt. Üldplaneeringus on välja toodud kergliiklusteed. Vt üldplaneering 1.1.7.
3.1.5 ¹	Linnamäe teeninduskeskuse parkla etapiviisiline väljaehitamine.	VALD, PROJEKTID	Projekt on olemas, ehitustöödega pole alustatud.
3.1.6	Läbirääkimiste pidamine Transpordiametiga kruuskattega kõrvalmaanteed mustkatte alla viimiseks- <i>Hara tee ja Hara-Kudani tee</i> , Saanika-Martna tee, Liivi - Üdruma tee, <i>Oru - Soolu - Jalukse tee</i> , Palivere - Keedika tee, Kaasiku - Liivi tee, <i>Spithami tee</i> . Transpordiametile tehakse ettepanek Kaitseväge Piirsalu	RIIK	Jätkutegevus. 2021. a suvel said mustkatte Hara tee, Hara-Kudani tee, Spithami ringtee ja Oru-Soolu-Jalukse tee. 2022. a suvel riigi teedel mustkatet ei paigaldatud.

	baasini viiva Baasi tee üleandmiseks riigi omandisse.		
3.1.7	Kergliiklusteede võrgu laiendamine, seejuures lähtutakse järgmistest prioriteetidest - tee asub asulat läbiva tiheda liiklusega tee kõrval, ühendab elamupiirkonda haridus- või sotsiaalasutuse, tootmisala, ühistranspordipeatuse või muu olulise objektiga, ühendab erinevaid vallasisesid keskusi või valla keskusi maakonnakeskusega.	RIIK, VALD, PROJEKTID,	Põhimõtted, millest lähtutakse kergteede võrgu projekteerimisel. Vt üldplaneering p 1.1.7. Jätkutegevus. Alustati ettevalmistustega Räägu- Rannaküla kergliiklustee ehitamiseks kuni Kirimäesaare teeni. Tee valmib osaliselt (ilma asfaltkatteta) 2022. a II pooles. Ristil ehitatakse kergtee pikendus kuni bensiinijaama sissesõiduni 2022. a II pooles.
3.1.8	Koostöö Transpordiametiga järgmiste riigimaanteed ääres asuvate kergliiklusteede planeerimisel ja ehitamisel: Taebala-Kirimäe, Pälli-Vilkla tee, Taebala-Rannaküla (Saunja), Räägu-Rannaküla (Saunja), Risti alevikus Tallinna mnt, Haapsalu mnt, Paldiski mnt ja Lihula mnt suunal, Risti-Kuke, Risti-Piirsalu, Pürksi-Österby, Nõva-Rannaküla, Kullamaa-Koluvere-Laukna, Kullamaa-Silla-Üdruma, Nõva bussipeatus-Keiburanna (metskonna) tee algus, Keiburanna tee algus - Vaisi bussipeatus, Linnamäe - Linnamäe Peekoni tee, Linnamäe teerist - Pargi tee, Linnamäe-Salajõe-Sutlepa, Priguldi bussipeatus - Pälli tee rist, Võntküla kergtee.	RIIK, VALD, PROJEKTID	Jätkutegevus. Alustati ettevalmistustega Räägu- Rannaküla kergliiklustee ehitamiseks kuni Kirimäesaare teeni. Tee valmib osaliselt (ilma asfaltkatteta) 2022. a II pooles.
3.1.9	Liikluse rahustamiseks ja turvalisuse tõstmiseks vajalike rajatiste ehitamine elurajoonidesse ja kooliteele (ristmike ülestõstmine, künnised, liikluspeeglid, teemärgistus jms). Valla asulate liikluskorralduskavade koostamine koostöös TLÜ Haapsalu Kolledžiga.	RIIK, VALD, PROJEKTID,	Jätkutegevus. Korraldatakse vastavalt vajadusele.
3.1.10	Hajaasustuse meetme raames kodude sissesõiduteede rajamise toetamine.	VALD, RIIK, PROJEKTID	Jätkutegevus. Korraldatakse vastavalt hajaasustuse programmile kord aastas. Vt p 1.1.6.

3.1.11	Koostöö Keskkonnaministeeriumi, Haapsalu linna ja teiste institutsioonidega Noarootsi püsiühenduse rajamise ettevalmistööde tegemiseks.	RIIK, PROJEKTID	2017. a valmis eskiisprojekt. 2021. a SA Läänemaa tegevuskavas ettepaneku tegemine riigile eriplaneeringu algatamiseks. Konkreetseid kokkuleppeid pole sõlmitud.
--------	---	-----------------	--

E 3.2. Ühistranspordi võrk on kättesaadav, mugav ja turvaline kõikides valla piirkondades.

Väljakutsed:

1. Teatud piirkondades ühistransport puudub või väga harv;
2. Elu- ja töökohtade vaheline mugav ühistransport, pääs maakonnakeskusesse;
3. Turba-Rohuküla raudtee taastamine.

Tegevussuunad:

	Tegevussuunad	Rahastamine	2021/2022
3.2.1	Ühistranspordi sõiduplaanide koostamine koostöös Põhja-Eesti Ühistranspordikeskusega ja teenusepakujaga selliselt, et see kataks võimalikult suurel määral koolitranspordi vajaduse, võimaldaks käia maakonnakeskusesse ja vallas asuvatesse tootmispiirkondadesse tööle ning tagaks piirkondade ühendused.	VALD, PROJEKTID, RIIK	Jätkutegevus. Valla esindaja Põhja-Eesti ÜTK-s Mikk Lõhmus.
3.2.2	Paindliku õpilastranspordi nõuetekohane korraldamine-avaliku liini puudumisel koolibussiliinide korraldamine või isikliku sõidu kompenseerimine vastavalt volikogu poolt 2018. kehtestatud korrale.	VALD, RIIK	Jätkutegevus. Transport käib vastavalt korrale ning arvestades õpilaste vajadusi.
3.2.3	Vallasise ühistranspordivajaduse väljaselgitamine ning vajadusel maakonnaliinide graafikus muudatuste tegemine.	VALD, RIIK	Jätkutegevus. Koostöös Põhja-Eesti ÜTK-ga vastavalt vajadusele.
3.2.4	Ülevallalistele üritustele transpordi võimaldamine.	VALD, PROJEKTID	Eakate üritustele transport (koolibussid) vastavalt vajadusele ja võimalustele korraldatud. Nt Nõva kooli buss transpordib eakaid teatrietendustele, suveüritustele, kord aastas ekskursioonile.
3.2.5	Ühistranspordipeatuste taristu korrastamine, võimalusel ja vajadusel peatuste valgustamine, koostöös ühistranspordikeskusega sõiduplaanide tagamine peatustes.	VALD, RIIK, PROJEKTID	Projekti „Maakondliku tähtsusega ühistranspordi taristu arendamine Läänemaal“ raames valmis Ristil 2021. a lõpus uus bussijaama hoone ning 2022. a I pooles uuendati 6 bussiootepaviljoni (Taebla 1, Rannaküla 2, Priguldi 2 ja Võntküla 1).
3.2.6	Risti bussiterminali välja arendamine, WC ehitus Risti bussijaama.	RIIK, PROJEKTID	Projekti „Maakondliku tähtsusega ühistranspordi taristu arendamine Läänemaal“ raames valmis 2021. a lõpus

			<i>Ristile uus bussiterminal koos tualettruumiga.</i>
3.2.7	Koostöö tegemine riigi ja kohalikul tasandil Turba-Rohuküla raudtee taastamiseks, osalemine vastavate uuringute, planeeringute ning projektide koostamisel.	RIIK, ERA, PROJEKTID	Jätkutegevus. Vastavalt vajadusele tehakse koostööd erinevate osapooltega.
3.2.8	Raudtee väljaehitamise korral ettevalmistuste tegemine „Pargi ja Reisi“ parklate ehituseks Taebla, Palivere ja Risti jaamades.	RIIK, VALD PROJEKTID,	Jätkutegevus. Raudtee projekteerimine käib, küsimusi arutatakse kohalikes kogukonnakogudes.

E 3.3. Vallas on kaasaegne vee- ja kanalisatsiooniteenus.

Väljakutsed

1. Veevarustusseadmete ja reoveepuhastite puudumine ja olemasolevate kaevude halb joogivee kvaliteet hajaasustusaladel;
2. Ühisveevärgi- ja kanalisatsioonisüsteemi (sh pumplad, reoveepuhastid) puudumine või kehv seisukord mõnes piirkonnas.

Tegevussuunad:

	Tegevussuunad	Rahastamine	2021/2022
3.3.1	Lääne-Nigula valla ühisveevärgi ja kanalisatsiooni arendamise kava väljatöötamine ja kehtestamine aastaks 2020.	VALD	Täidetud.
3.3.2	Koostöös AS Haapsalu Veevärk Taebla aleviku (Vana-Taebla) ÜVK väljaehitamine.	VALD, PROJEKTID	Jätkutegevus. SA Keskkonnainvesteeringute Keskus (edaspidi KIK) nõukogu otsustas 17.06.2022 koosolekul jätta meie projekti nr RE.4.10.22-0037 „Taebla aleviku vee- ja kanalisatsioonitorustiku rajamine I etpp“ taotluse rahuldamata. Seetõttu ei ole võimalik 2022. aastal Taebla aleviku vee- ja kanalisatsioonitorustiku rajamine I etapi ehitust alustada. Uus projekt on kavas koostada ja esitada 2023. aasta alguses.
3.3.3	Koostöös AS Haapsalu Veevärk Piirsalu küla ÜVK rekonstrueerimine.	VALD, PROJEKTID	Jätkutegevus. Vastavalt ÜVK kavale tuleb tegevusi alustada 2023.
3.3.4	Koostöös AS Matsalu Veevärk Rõude küla ÜVK rekonstrueerimine.	VALD, PROJEKTID	2021. aasta algusest on Rõudes vee-ettevõtjaks AS Matsalu Veevärk Veevärk on rekonstrueeritud. Kanaliseatsioon toimib.
3.3.5	Nõva, Rannaküla ja Variku ÜVK üleandmine AS Haapsalu Veevärk ja koostöös vee-ettevõtjaga nimetatud asulate ÜVK süsteemide rekonstrueerimine.	VALD, PROJEKTID	Reoveepuhasti on vahetatud. Nõva puhasti äravoolu väljaehitamine teostatud 2021. a.

3.3.6	Pürksi piirkonna ja Dirhami keskuse ÜVK piirkonna laiendamine.	VALD, PROJEKTID	Piirkonda haldab Haapsalu Veevärk. ÜVK kavas ei ole piirkonna investeeringuid planeeritud.
3.3.7	Palivere aleviku ÜVK laiendamine (Kuliste Aasa suvilapiirkond).	VALD, ERA PROJEKTID	Jätkutegevus. Vastavalt ÜVK kavale tuleb tegevusi alustada 2024.
3.3.8	Hajaasustuse programmis osalemine, kus valla prioriteediks on lastega perede ning puuetega inimeste toetamine.	VALD, RIIK, ERA	Jätkutegevus. Vt p 1.1.6.
3.3.9	Osmussaarele veetrassi ja tuletõrje veevõtukoha rajamine.	VALD, PROJEKTID	Jätkutegevus. Otsitakse võimalusi koostöös Keskkonnainvesteeringute Keskusega ja Kaitseinvesteeringute Keskusega.
3.3.10	Risti aleviku sademeveekraavituse ja drenaaži hooldus.	VALD, PROJEKTID	Teostatud. Tööd teostati 2021. a suvel.

E 3.4. Tagatud on energiasäästlik ja tarbijale võimalikult soodne soojatootmine.

Väljakutsed:

1. Katlamajad kasutavad tööstusmahukust eeldavaid kütteallikaid (halupuud);
2. Vald on osade katlamajade omanik.

Tegevussuunad:

	Tegevussuunad	Rahastamine	2021/2022
3.4.1	Valla omandis olevatele katlamajadele haldaja leidmine 2021. aasta jooksul.	VALD	Jätkutegevus. Nõva katlamajade haldajaks on Lääne-Nigula Varahaldus AS. Kullamaa, Martna ja Pürksi katlamajade osas lahenduste otsimisega tegeletakse. Alustatud on Noarootsi Soojus OÜ ühendamiseks Lääne-Nigula Varahaldus AS-ga
3.4.2	Martna ja Kullamaa katlamaja töö automatiseerimine, vajadusel kütteallikate vahetamine 2019-2020.	VALD, PROJEKTID	2020. a lõpus läks ka Kullamaa kooli katlamaja üle pelletiküttele. Teostatud.
3.4.3	Palivere kaugküttevõrgu renoveerimine.	ERA, PROJEKTID	Teostatud. Piirkonnas pakub teenust eraettevõtja.

E 3.5. Tänavavalgustuse võrk on kaasajastatud ning kasutusele on võetud energiasäästlikud lahendused.

Väljakutsed:

1. Renoveerimata ja energiat raiskav valgustussüsteem;
2. Tänavavalgustus ei kata kõiki olulisi piirkondi või üksikobjekte.

Tegevussuunad:

	Tegevussuunad	Rahastamine	2021/2022
--	---------------	-------------	-----------

3.5.1	Uue tänavavalgustuse ehitamisel on prioriteediks asulate, laste koolitee, bussipeatuste, mänguväljakute, avalike objektide juurdepääsuteede ja kergliiklusteede valgustus.	VALD, PROJEKTID	Põhimõte, millest lähtutakse investeringute planeerimisel
3.5.2	Tänavavalgustuse rekonstrueerimisel energiasäästlike lahenduste kasutuselevõtt- LED-lambid, nn „targad lahendused“, kaasaegsed juhtimissüsteemid jms.	VALD, PROJEKTID	Põhimõte, millest lähtutakse investeringute planeerimisel. Aruandlusperioodil uuendati tänavavalgustust Rehemäe külas. 2022. a II pooles on plaanis Taebas Pargi tänava valgustuse uuendamine
3.5.3	Päikesepaneelidel põhinevate bussipeatuste valgustite ja muude üksikvalgustite kasutamine (piirkondades, kus uute liitumiste väljaehitamine ei ole otstarbekas).	VALD, PROJEKTID	Jätkutegevus. 2022. a bussipeatustesse LED valgusteid ei paigaldatud.
3.5.4	<i>Palivere asula tänavavalgustuse täielik rekonstrueerimine aastaks 2021, Palivere tehase kergliiklustee valgustuse väljaehitamine.</i>	VALD, PROJEKTID	<i>Teostatud.</i> <i>Rekonstrueeriti Palivere aleviku valgustus ja kõik valgustid asendati LED valgustitega, uued LED valgustid paigaldati Lähtru tee kergliiklusteele.</i>
3.5.5	Taebla, Nigula ja Pälli asulate tänavavalgustuse rekonstrueerimine, <i>Pihlaka kergliiklustee valgustuse väljaehitamine 2019.</i>	VALD PROJEKTID	Jätkutegevus. Taebla-Nigula piirkonnas asendati osaliselt vanad valgustid LED valgustitega. Jätakuvalt vaja uuendada valgustust Taebla lasteaia, Taebla-Priguldi-Nigula kergliiklustee ääres ja Taebla Kooli juures. Aruandlusperioodil tegevusi pole tehtud.
3.5.6	Pürksi ja Sutlepa keskuste tänavavalgustuse rekonstrueerimine.	VALD, PROJEKTID	Jätkutegevus. 2019. ja 2020. a vahetati lambid ledlampide vastu (postid jäid samaks). Plaanis pikendada Pürksi valgustust Österby suunas. Aruandlusperioodil tegevusi pole tehtud.
3.5.7	Kullamaa tänavavalgustuse rekonstrueerimine ja laiendamine järv-puhkealani	VALD, PROJEKTI	Kullamaa ja Liivi keskused on 2020. a rekonstrueeritud. Aruandlusperioodil tegevusi pole tehtud.
3.5.8	Ristil ja Piirsalus tänavavalgustuse rekonstrueerimine ja laiendamine.	VALD, PROJEKTID	Tegevusi pole alustatud.

E 3.6. Valla kõrge miljööväärtus, heakorrastatud ja kasutatavad pargid ja haljasalad, kaunistate kodude tunnustamine, lagunevate hoonete likvideerimine.

Väljakutsed:

1. Asulate keskused vajavad korrastamist ja kaasajastamist;
2. Vähe erinevaid väikevorme (mänguväljakud, pingid, prügikastid, lillepeenrad jms);

3. Piirkonniti tühjad, maastikupilti reostavad ja kasutuseta korterelamud, põllumajandus- ja tööstushooned;
4. Kinnistute omanike motivatsioon oma elukoha ümbrust korrastada.

Tegevussuunad:

	Tegevussuunad	Rahastamine	2021/2022
3.6.1	Asulate keskuste arhitektuuri- ja maastikukujunduse projektide koostamine aastaks 2024.	VALD, PROJEKTID	Taebla piirkonnas uuritakse võimalusi osaleda noorte arhitektide konkursil, Palivere piirkond pakkus alevikku 2022. a kevadel välja EKA tudengitele planeeringutega seotud magistritööde koostamise lähtekohaks.
3.6.2	Avalike alade niitmine, väikevormide paigaldamine ja hooldamine.	VALD	Jätkutegevus. Avalike alade niitmine toimub hangete alusel või valla töötajate poolt. Uusi väikevorme pole aruandlusperioodil paigaldatud.
3.6.3	Avalike mänguväljakute, rulaparkide tehnilise seisukorra regulaarne kontrolli, vajadusel väljakute remont, uute elementide paigaldamine.	VALD, PROJEKTID	Jätkutegevus. Tehniline kontroll viiakse läbi igal aastal. Nigulasse paigaldati 2022. a suvel uus mänguväljak.
3.6.4	Uue rulapargi ehitus Linnamäele ja Pürksi.	VALD, PROJEKTID	Linnamäele rajas MTÜ Oru Spordiklubi rula- ja <i>pump-track</i> raja. Tööd jätkuvad. Pürksi rulapark valmis 2021. a lõpus MTÜ Nücko Kogukond eestvedamisel.
3.6.5	Väikevormide (prügikastid, pingid, rattahoidjad, lillekastid jms) paigaldamine asulatesse, inventari hankimine kohalike kaupade müüjate tarvis (laadaplats, müügikohad).	VALD, PROJEKTID	Jätkutegevus. Vastavalt vajadusele (nt prügikastid mänguväljakute juures ja bussipeatustes ning asulate keskustes).
3.6.6	Osalemine ülemaakonnalistel ja üle-eestilistel „Kauni kodu“, „Kauni küla“ ja heakorrastatud omavalitsuse konkurssidel, heakorrakonkursside korraldamine.	VALD	„Kaunis kodu“ konkurssi maakonnas korraldab SA Läänemaa, vallas eraldi konkurssi ei korraldata. https://laanemaa.ee/kaunim-kodu/
3.6.7	„Kolemajade“ kaardistamine, omanike väljaselgitamine, lahenduste leidmine, vajadusel valla omandisse saamine ning erinevate projektmeetmete abil lammutamine. Prioriteediks on asulate keskustes	VALD, PROJEKTID, ERA	Valla „kolemajad“ kaardistatud ja lammutatakse vastavalt rahaliste võimaluste tekkimisele. 2022. a I pooles valmistati ette Taebla kooli katlamaja vana masuudimaja ja Risti kunagise kultuurimaja dokumentatsioon lammutamistoetuse saamiseks. Taotlused jäid esitamata, kuna KredEx sulges vahendite otsasaamise

	asuvate koledajade lammutamine.		tõttu taotlusvooru planeeritust varem.
3.6.8	Valla heakorra eeskirja täitmise järelevalve, asjakohaste meeldetuletuste saatmine kinnistute omanikele, omanikega lahendused miljööväärtuse parandamiseks.	VALD	Jätkutegevus. Vastavalt vajadusele. Aruandlusperioodil ettekirjutusi ei tehtud.
3.6.9	Taebala Tammepargi arendamine vastavalt DP-le, kultuuri- ja spordisündmuste läbiviimiseks vajaliku taristu loomine.	VALD, RIIK, PROJEKTID	Jätkutegevus. Pargi korrashoid. Arendustegevusi aruandlusperioodil pole tehtud.
3.6.10	Kuliste Aasa arendamine, kultuurisündmuste läbiviimiseks vajaliku taristu ehitus, elektriühenduse ehitus. Alale sobiva kasutusfunktsiooni leidmine, vajadusel sellekohase ideekonkursi korraldamine.	VALD, PROJEKTID	Antud 2020 volikogu otsusega kasutusse MTÜ-le Palivere Aleviselts.
3.6.11	Risti pargi kultuuri- ja spordikompleksi terviklik väljaarendamine kultuurisündmuste korraldamiseks ja aktiivse liikumise harrastamiseks vajaliku taristu ehitus (kõlakoja ja tantsuplatsi rekonstrueerimine, valgustus, elektriühendus, vabaõhu spordirajatised jms).	VALD, PROJEKTID	Jätkutegevus. Pargi korrashoid. Arendustegevusi aruandlusperioodil pole tehtud.
3.6.12	Kullamaa Rohumäe arendamine, kultuurisündmuste läbiviimiseks vajaliku taristu ehitus (laululava, pingid, valgustus, elektriühendus).	VALD, PROJEKTID	Jätkutegevus. Pargi korrashoid. Arendustegevusi aruandlusperioodil pole tehtud.
3.6.13	Linnamäe Pargi arendamine, kultuurisündmuste läbiviimiseks vajaliku taristu ehitus (pingid, valgustus, elektriühendus, kõlakoja remont).	VALD, PROJEKTID	Jätkutegevus. Pargi hooldamiseks on määratud MTÜ-le kogukonnateenuse toetus. Parki hooldab Linnamäe Arenguselts.
3.6.14	Pürksi mõisapargi arendamine, kultuurisündmusteks ja vaba aja veetmiseks vajaliku taristu ehitamine.	VALD, RIIK, PROJEKTID	Park kuulub riigile, korrashoiuga tegeleb Noarootsi Gümnaasium.
3.6.15	Nõva mõisapargi korrastamine ja loodusõppe keskkonnaks kujundamine.	VALD PROJEKTID	Jätkutegevus. Pargi korrashoid.

			Arborist-konsultandilt telliti valitud puude seisundi hinnang, mille alusel puid säilitada, hooldada või raiuda. 2022. kevadel valitud puude raie teostatud.
3.6.16	Avalike ujumiskohtade arendamine ning korrastamine, ujumiskoha jaoks vajaliku piirkonda sobituva taristu ehitus (nt käimlad, riietuskabiinid, liiva-alad, juurdepääsud, parkimisplatsid).	VALD, PROJEKTID	Jätkutegevus. Österby sadamas paigaldati 2022. a alguses ujumissild, mis sügis - talveks välja võetakse ja kevadel tagasi pannakse. Kirimäesaare ujumiskoha ümbruse niitmine. Alustatud rannaala korrastamisega kaasava eelarve raames.
3.6.17	Avalike aiamaade piirkondade taristute uuendamine (teed, kastmisvesi, kraavid jm) ja sellega piirkonna miljööväärtuse ja atraktiivsuse tõstmine.	ERA, VALD, PROJEKTID	LEADER meetmest toetust saanud projekt „Taebla aiamaade atraktiivsemaks muutmise“ teostati 2021. a https://www.laenenigula.ee/taebla-aiamaa
3.6.18	Läänemaa Tervisetee korrashoid koostöös SA Põhja-Läänemaa Turismi- ja Spordiobjektide Halduskeskusega, terviseteel asuvate ja endise raudteega seotud objektide väärtustamine ja võimaluste piires korrastamine.	VALD, PROJEKTID	Jätkutegevus. Terviseteed on suveperioodil niidetud.
3.6.19	Kalmistute inventariseerimine aastaks 2022, piirdeaedade ja parklate korrastamine, kabelite/jutlustusmajade korrashoid, käimlate rajamine ning infotahvlite paigaldamine.	VALD, PROJEKTID, ERA	Aruandlusperioodil tegevusi kalmistute inventariseerimiseks ja HAUDI sisuliseks kasutusele võtmiseks ei ole tehtud. Kalmistute üldine korrashoid. Arendustegevusi aruandlusperioodil pole tehtud. https://www.laenenigula.ee/kalmistud

E 3.7. Mõtestatud eluasemepoliitika elluviimine koostöös korteriühistute ja majaomanikega.

Väljakutsed:

1. Mittetoimivad korteriühistud;
2. Korterelemud valdavalt renoveerimata, kaasaegsete elamispindade puudus.

Tegevussuunad:

	Tegevussuunad	Rahastamine	2021/2022
3.7.1	Käivituvate KÜ nõustamine.	VALD, PROJEKTID	Vastavalt vajadusele. Aruandlusperioodil nõustamisi ei toimunud.

3.7.2	Ettevõtjatega koostöö tegemine, et osaleda riigi poolt ellu viidavates munitsipaalüürimajade ehitamise projektides.	PROJEKTID, ERA	Maali üürimaja on valminud ning kõik korterid hõivatud. Hetkel riigil toetusmeedet üürimaja ehitamiseks pole. Martnas Kirna tee 5 elamu karp säilitatakse ja viidi läbi ehitusuuringud võimaliku üürimajana rekonstrueerimiseks. Uuritakse võimalusi ka Nigula külas asuva hoone sobivust üürimajaks renoveerimiseks.
3.7.3	KÜ-de nõustamine elamute renoveerimiseks, riiklikes programmides (KredEX) osalemiseks ja rahastuse taotlemiseks kortermajade renoveerimiseks.	VALD, PROJEKTID	Vastavalt vajadusele. 2022. a toimus ülevallaline KÜ infopäev KredEx toetusvõimaluste kohta. https://www.laenenigula.ee/infot-korteriuhistutele
3.7.4	Eramute omanike nõustamine erinevatest toetusmeetmetest raha taotlemisel.	VALD, PROJEKTID	Vastavalt vajadusele. Aruandlusperioodil nõustamisi ei toimunud.

E 3.8. Lääne-Nigula vallas on keskkonnasõbralik elukeskkond.

Väljakutsed:

1. Vähene keskkonnateadlikkus jäätmete käitlemisel (nt sorteerimisel);
2. Keskkonnakaitse ja igapäevase majandustegevuse vastuolu;
3. Maavarade kaevandamisest tulenevad keskkonnamõjud;
4. Haapsalu Tagalahe ja Noarootsi jäänukjärvede ning jõgede suudmete kinnikasvamine.

Tegevussuunad:

	Tegevussuunad	Rahastamine	2021/2022
3.8.1	Lääne-Nigula valla jäätmekava koostamine aastaks 2020 ja rakendamine.	VALD	Maakonnaülest jäätmekava koostas SA Läänemaa koostöös valdodega, dokument võeti Lääne-Nigula Volikogu poolt vastu 20.01.2022. https://www.riigiteataja.ee/akt/402022022019 2021. a lõpus alustati SA Läänemaa juhtimisel maakonna energia- ja kliimakava koostamisega.
3.8.2	Sorteeritud jäätmete äraandmise võimaluste parandamine, ohtlike jäätmete kogumisringide korraldamine.	VALD, ERA, PROJEKTID	Jätkutegevus. Vastavalt vajadustele ja võimalustele. Eterniidi kogumisringi läbiviimiseks 2021. a II pooles esitatud toetuse

	Jäätmeteadlikkusele suunatud tegevuste ja teavituste korraldamine.		taotlust ei rahuldatud ning kogumisringi ei olnud võimalik läbi viia. 2022. a suvel toimusid suurjäätmete kogumisringid kõigis valla keskustes. Meetmete avanedes esitatakse taotlused uuel perioodil uuesti.
3.8.3	Korraldatud jäätmeveo rakendamine kõigis valla piirkondades aastal 2018.	VALD, PROJEKTID	Vedu toimib hanke alusel kuni 2024. a alguseni.
3.8.4	Keskkonda säästva ja jätkusuutliku kasutamise võimaluste õppe laiendamine koolide õppekavades.	VALD, PROJEKTID	Eraldi tegevusi valla poolt aruandlusperioodil läbi ei viidud.
3.8.5	Keskkonnanõuete täitmise üle järelevalve tegemine ja probleemsetes piirkondades keskkonnaseisundi monitooring, ekspertarvamuste koostamises osalemine ning lahendusvariantide otsimine.	VALD, RIIK	Jätkutegevus. Vastavalt vajadusele konkreetsete juhtumite korral.
3.8.6	Koostöö Keskkonnaministeeriumi- ja ametiga, piirkonna elanike ja Niibi turbaraba omanikega Salajõe piirkonna veeprobleemide lahendamisel, sellekohastes projektides osalemine.	VALD, ERA, PROJEKTID	Sõlmiti kokkulepe Lääne-Nigula valla, Salajõe külaseltsi ja Kekkilä-BVB OÜ vahel Salajõe ja Vedra küla osa joogivee varustatuse tagamiseks.
3.8.7	Koostöös Keskkonnaministeeriumi ja Keskkonnaametiga, KIK-iga Vööla mere ja Kudani järve ökoloogilise seisundi parandamine (Kudani järve ja Vööla mere ühenduse taastamine, Vööla mere süvendamine, kanali ehitamine veevahetuse parandamiseks Tagalahe ja Hara lahe vahel).	RIIK, PROJEKTID	Jätkutegevus. Otsitakse jätkuvalt rahastust tööde teostamiseks. Konkreetseid tegevusi aruandlusperioodil ei ole tehtud.
3.8.8	Koostöö Keskkonnaministeeriumi ja Keskkonnaametiga ning Haapsalu linnaga Haapsalu Tagalahe probleemide lahendamisel (st Tagalahte suubuvate jõgede suudmealade puhastamine).	RIIK, PROJEKTID	Jätkutegevus. Koostöö ja lahenduste otsimine jätkub. Konkreetseid tegevusi aruandlusperioodil ei ole tehtud.
3.8.9	Avalike juurdepääsude tagamine kallasrajale ja nende tähistamine.	VALD, PROJEKTID	Välja toodud üldplaneeringus, vt p 1.1.7
3.8.10	Toetame ja tunnustame Silma Õpikoja ja RMK tegevust laste keskkonnahariduse korraldamisel.	VALD PROJEKTID	Tegevusi pole aruandluse perioodil toetatud.

Mõõdikud - Eesmärk 3. Lääne-Nigula vald on hästi toimiva ning vajadustele vastava taristuga omavalitsus

Mõõdik	Baastase 01.01.2018	2021	2022	Sihtväärtus 2026
Mustkattega teede osakaal valla teedest	~11 %	~ 13%	~ 21%	15%

E 4. Avatud, innovaatiline ja kogukonda kaasav juhtimine

Soovitud seisund:

Valla juhtimine on strateegiline, avatud ning innovaatiline. Kõigil elanikel, kodanikuühendustel ja ettevõtjatel on võimalik otsuste kujundamisel kaasa rääkida. Strateegiliste tegevuste ja investeeringute kavandamine toimub keskselt, kohapealsete küsimuste arutamine ja lahenduste leidmine võimalikult „rohujuure“ tasandil- iga kogukond on omanäoline ja väärib eraldi lähenemist ning aktiivne kogukond.

Valla juhtimises ja vallavara halduses kasutatakse kaasaegseid lahendusi, IKT taristu on standardiseeritud, koordineeritud, stabiilne, jätkusuutlik ja turvaline. Kodanikule osutatavate e-teenuste osakaalu on suurendatud.

E 4.1. Tegusad ja kaasatud kogukonnad.

Väljakutsed:

1. Kogukondade huvid ja eripäradega arvestamine;
2. Kuidas kujundada aktiivset ja ise otsustavat kogukonda?;
3. Senine praktika kodanikuühenduste ja külvavanemate kaasamisel, toetamisel ja rahastamisel on olnud väga erinev, erinev ka kodanikuühiskonna aktiivsus piirkonniti.

Tegevussuunad:

	Tegevussuunad	Rahastamine	2021/2022
4.1.1	Vallajuhtimise arendamine võrgustikupõhiselt, osavallakogude ja kogukonnakogude kaasamine kohaliku elu küsimuste lahendamisse ning otsustusprotsessi.	VALD	Jätkutegevus. 2021. a lõpus restructureeriti vallavalitsus ja kogu vald jagati osavaldadeks (kokku 8). Leiti rahalised vahendid vallavalitsusse valdkondlike spetsialistide palkamiseks.
4.1.2	Volikogu istungite videosalvestuste avaliku andmebaasi koostamine, tehniliste võimaluste olemasolul istungite online ülekannete korraldamine.	VALD, PROJEKTID	Volikogu istungitest toimuvad videoülekanded YouTube vahendusel, mida on võimalik otseülekandena jälgida kui ka järelvaadata. Kõik videoülekanded on leitavad ja järgi vaadatavad Lääne-Nigula valla kodulehel ja Youtube kanalil. https://www.youtube.com/channel/UCoHVctB1WGSwAmjxfzFjBUg
4.1.3	Ettevõtjate, kodanikuühenduste, korteriühistute ümarlaude korraldamine.	VALD	Jätkutegevus. Ülevallalist ettevõtjate ümarlauda aruandlusperioodil ei toimunud. 2022. a kevadel toimus valla kultuurikorraldajate ümarlaud, kus räägiti toiduohutusest, autorikaitsest ja tutvustati valla kultuurikalendri töövahendit. Oru piirkonnas toimuvad regulaarsed külade ümarlaude kohtumised.
4.1.4	Noortevolikogu moodustamine aastaks 2019, selle ja õpilasesinduste tegevuse toetamine.	VALD	Jätkutegevus. 2021. a lõpus moodustati noortevolikogu. https://www.laanenigula.ee/482
4.1.5	Valla elu paremaks vajadusel korraldamiseks	VALD	Jätkutegevus.

	elanike tagasisideküsitluste läbiviimine ning Minuomavalitsus (https://minuomavalitsus.fin.ee) hinnangute jälgimine.		Sisend RaM küsimustesse 2022. a alguses antud. Tulemused kättesaadavad: https://minuomavalitsus.fin.ee/et/kov/laane-nigula-vald
4.1.6	Kaasava eelarve rakendamine hiljemalt 2020. aastaks, veebipõhiste küsitlusplatvormide (nt VOLIS) kasutamine.	VALD	Jätkutegevus. 2022. aastal rakendas Lääne-Nigula vald kaasavat eelarvet ja hääletus toimus infosüsteemis VOLIS. https://www.laanenigula.ee/kaasav-eelarve
4.1.7	Ühtsete avalikes huvides tegutsevate kodanikuühenduste ja külavanemate kaasamise ning rahastamise mudeli väljatöötamine hiljemalt aastaks 2020.	VALD	Jätkutegevus. MTÜ-de ümarlaud toimub kord aastas. MTÜ-de rahastamine toimub vastavalt korrale. https://www.laanenigula.ee/toetused
4.1.8	Kodanikuühiskonna institutsioonidega pidev regulaarne infovahetus.	VALD, ERA	Jätkutegevus. Infovahetus toimib
4.1.9	Külavanemate, alevikuvanemate, seltside ümarlaua regulaarne korraldamine ja külaesindajate koolitus.	VALD, ERA, PROJEKTID	Jätkutegevus. MTÜ-de ümarlaud kord aastas. https://www.laanenigula.ee/kulaliikumine
4.1.10	Väljundi leidmine kõikidele seltsimajadele (külamajad, kultuurimajad, vabaajakeskused jne), suund selle poole, et nad kujuneksid multifunktsionaalseteks külakeskusteks.	VALD, PROJEKTID, ERA	Jätkutegevus. MTÜ-de projektid, esmatähtis kohapealne algatus ja suutlikkus projekte algatada ning ellu viia.
4.1.11	Koostöö Lääne praostkonnaga.	VALD, ERA	Jätkutegevus. Toimuvad regulaarsed ümarlauad, mida korraldab SA Läänemaa

E 4.2. Vallajuhtimine on efektiivne, kaasav ja innovaatiline ning toimub pidev organisatsiooni arendamine.

Väljakutsed:

1. Tänapäevaste juhtimismeetodite, teenuste disaini ja kvaliteedi hindamise süsteemide ja IKT võimaluste kasutusele võtmine.

Tegevussuunad:

	Tegevussuunad	Rahastamine	2021/2022
4.2.1	Asutuste IKT riist- ja tarkvara keskne uuendamine ning tänapäevaste ühtsete e-lahenduste, DHS-i, paberivaba asjaajamise, kasutajakeskkondade, kaugtöövõimaluste ja infosüsteemide juurutamine.	VALD, PROJEKTID	Jätkutegevus. Uusi infosüsteeme aruandlusperioodil kasutusele ei võetud.
4.2.2	ISKE ja ühtse andmekaitsepoliitika	VALD, PROJEKTID	Jätkutegevus.

	juurutamine hiljemalt 2019 (auditeeritakse andmekogusid, täiendatakse turvameetmeid ning regulatsiooni ja tõstetakse töötajate teadlikkust).		Poliitika on rakendatud, andmekogud auditeeritud. Jätkutegevused süsteemi ajakohasena hoidmiseks.
4.2.2 ¹	Valla teenuste disain, ühtse teenuste kvaliteedi juhtimise süsteemi väljaarendamine aastaks 2022.	VALD, PROJEKTID	Jätkutegevus. Iga uue korra kehtestamisel vaadatakse üle kehtiv süsteem, kaasajastatakse lähtuvalt inimeste, KOV ja riigi vajadustest ning võimalustest. Nt uus koduteenuse osutamise kord (vt p 1.6.2). Ühtse kvaliteedi juhtimise süsteemi väljaarendamist ei ole alustatud.
4.2.3	Visuaalselt ühtse identiteedi loomine, stiiliraamatu koostamine ning rakendamine, <i>asutuste üleminek ühtselt kujundatud kodulehekülgedele aastaks 2020.</i>	VALD, PROJEKTID	Jätkutegevus. Asutuste kodulehtede ühtse kujunduse saavutamiseks on vaja edasi tegeleda, hetkel ei ole selleks aga piisavalt vahendeid ja ressursse. Dokumendiplangid on välja töötatud ja töötajatele kättesaadavad. Kehtib Lääne-Nigula valla asutuste ühte teabehalduse kord (vallavanema käskkiri 20.01.2019 nr 14-2/20-5). Käivad ettevalmistused ühtse stiiliraamatu koostamiseks. Valla Facebookis ja kodulehel ühtse kujunduse rakendamine.
4.2.4	Valla veebilehe ja Facebooki lehe pidev uuendamine ja ajakohastamine, aktiivne tegevus sotsiaalmeedias.	VALD	Jätkutegevus. Postitusi tehakse nii keskselt kui osavaldade poolt vastavalt vajadusele. Pidev info uuendamine Lääne-Nigula valla kodulehel. Aasta algusest arendusosakonna koosseisus turundus- ja kommunikatsiooni spetsialisti ametikoht, kelle tööülesanne see on.
4.2.5	Ametnikkonna professionaalsuse ning erialase ettevalmistuse tagamine, pidev ja eesmärgipärane koolitamine, teenistujate koolituskava.	VALD, PROJEKTID	Jätkutegevus. Koolitatakse vastavalt vajadusele.
4.2.6	Töökeskonna regulaarne analüüs, töökeskonna ning rahulolu hindamine.	VALD	Jätkutegevus. Aruandlusperioodil tegevusi läbi ei viidud.
4.2.7	Valla konsolideeritud üksustele ühiste tugiteenuste (raamatupidamine, hanked, IKT) juurutamine.	VALD	Täidetud.

E 4.3. Tagatud on vallale kuuluva vara tõhus haldamine ja avalike hoonete energiasääst.

Väljakutsed

1. Amortiseerunud ja madala energiatõhususega avalikud hooned;
2. Ebaefektiivne pinnakasutus;
3. Kinnisvarahalduse ja tugiteenuste kvaliteet ja arendamine.

Tegevussuunad:

	Tegevussuunad	Rahastamine	2021/2022
4.3.1	Avalike hoonete energiakasutuse analüüsi läbiviimine 2020. aastaks ja sellest lähtudes lahenduste planeerimine.	VALD	Analüüs viiakse läbi energia- ja kliimakava koostamise käigus. Kava valmib 2022. a lõpuks.
4.3.2	Asutuste tootlustusteenuse kvaliteedi monitooring, ühtse toidulao programmi ja menüüde kasutusele võtmine aastaks 2018, ühiste toiduainete hangete korraldamine, kvaliteedikontroll.	VALD	Igal koolil ja lasteaial on oma laoarvestusprogramm (ANC), ühist programmi ei ole.
4.3.3	Võimaluste otsimine tootlustusteenuse efektiivsemaks korraldamiseks (toitlustamine asulapõhiselt ühisköökidest baasil, mõjuval põhjusel tootlustusteenuse sisse ostmine). Vastavate otsuste langetamine 2019. aastal.	VALD	Kullamaa ühendatud lasteasutuste köögid. Nõval ostetakse laste tootlustamine sisse. Palivere lasteaeda alustati 2022. I poolles vastavalt koalitsioonilepingule uuesti koolist eraldiseisvat tootlustusteenuse üles ehitamist.
4.3.4	Avalike hoonete energiasäästu võimaldavate tehnoloogiliste investeeringute tegemine (päikeseelektrijaamad, LED-lambid, ökonoomsem ja innovaatilisem elektri- ja küttesüsteemid jne)	VALD, PROJEKTID	Jätkutegevus. Aruandlusperioodil asendati Oru Kooli võimaldas olemasolevad kõrgrõhulambid LED valgustitega. Martna Kool sai pelletiküttega katla.
4.3.5	Asutuste kinnisvara hooldusteenuse ja haldamise ühishangete läbiviimine ning tugiteenuste (sh kinnisvarahaldus, IKT hooldus) ühtne tagamine.	VALD	Jätkutegevus. Kui on otstarbekas ja võimalik, viiakse läbi ühishanked. Aruandlusperioodil tehti ühishangete arvutite rentimiseks, ventilatsioonisüsteemide puhastamiseks, akende pesuks, elektrikäidule jms.
4.3.6	<i>Taebla uue koolihoone ehitus 2018-2019, spordihoone remont ja staadioni ehitus 2022+. Nõukogudeaegse koolihoone lammutamine 2018. Taebla vana koolimaja renoveerimine.</i>	VALD, PROJEKTID	Jätkutegevus. Spordihoone remondiks saadi toetust ning alustati hoone renoveerimise protsessiga, tööd lõppevad 2023. a aastasse, kuna ehitajat hankel ei leitud. Muinsuskaitseameti toetusega alustati 2022. a I poolles Taebla vana koolimaja katuse renoveerimist, planeeritud tööd (kuid mitte kogu katus) saadakse valmis 2022. a II poolles.

4.3.6 ¹	Taebla lasteaia piirdeaia ja õueala uuendamine.	VALD, PROJEKTID	Aruandlusperioodil ehitustegevusega ei alustatud.
4.3.7	Kullamaa Keskkooli energiasäästlikkuse tõstmine (soojustamine, küttesüsteemide rekonstrueerimine, ventilatsioon), siseruumide renoveerimine. Kooli võimla rekonstrueerimine ja laiendamine viisil, mis võimaldab sinna rajada täismõõtmelises võrkpalliväljaku. Staadioni rekonstrueerimine.	VALD, PROJEKTID	Jätkutegevus. Kullamaa Keskkooli soojustamine ja ventilatsiooni väljaehitamine valmis 2021. a sügisel.
4.3.8	Lasteaiakohtade vajaduse prognoosimine ja põhjendatud juhul lisarühmade või muude vajalike investeeringute planeerimine.	VALD	Jätkutegevus. Järgitakse laste arvu ja ning vastavalt sellele planeeritakse tegevused. Lähtuvalt Taebla ja Oru piirkonna laste arvu kasvust alustati 2021. a ettevalmistusi 2022. a II poolest Taebla lasteaia ühe lisarühma avamiseks. 2022. a I poolel alustati ettevalmistusi Linnamäe lasteaia 2023. a sügisest 5. rühma avamiseks.
4.3.9	Kullamaa osavallavalitsuse ja kultuurikeskuse hoone küttesüsteemi väljavahetamine (elektriküttelt muule kütteliigile) 2022 +.	VALD, PROJEKTID	Jätkutegevus. Küttesüsteemi vahetus projekteeritud, 2022. a suvel alustati trassi ja soojaõhku ehitusega.
4.3.10	<i>Martna Lasteaia soojustamine (sh ventilatsiooni väljaehitamine, akende vahetus, võimalusel päikeseelektrijaama paigaldamine) 2019-2020.</i>	VALD, PROJEKTID	<i>Teostatud 2021.</i>
4.3.11	Martna vallamaja soojustamine ning akende vahetus.	VALD, PROJEKTID	Jätkutegevus. Vallamaja aknad vahetatud, vastavalt vajadusele tehakse väiksemaid remonttöid.
4.3.11 ¹	Martna koolimaja uue hoone ehitamine või täielik rekonstrueerimine.	VALD, PROJEKTID	Kooli soojustamise asemel alustati 2021 uue hoone ehitamiseks projekteerimist. Projekt valmis 2022. a mais.
4.3.12	Võimaluste otsimine Rõude külakeskuse hoone paremaks kasutamiseks ning hoone (osaliseks) rekonstrueerimiseks multifunktsionaalseks külakeskuseks.	VALD, ERA PROJEKTID,	Jätkutegevus. 2021. a remonditi pesuruum ja ehitati inva WC.
4.3.13	Oru ja Risti Hooldekodu hoonete soojustamine, Oru Hooldekodu küttesüsteemi ümberehitamine ja	VALD, PROJEKTID, ERA	2021. II pooles algasid Oru Hooldekodus remonttööd (küttesüsteemi renoveerimine, ventilatsiooni ehitus, paigaldatakse automaatne

	ventilatsiooni väljaehitamine, taastuenergia lahenduste kasutuselevõtt. NB: otsustatakse pärast hooldekodude tuleviku üle peetavat arutelu.		tulekustutussüsteem ning lift), mis valmisid 2022. a kevadel.
4.3.14	Risti koolihoone soojustamine ja ventilatsiooni väljaehitamine (sh osaline akende vahetus), koridoride remont ja klassiruumide kaasajastamine.	VALD, PROJEKTID	Jätkutegevus. 2021-2022 vahetati arvutiklassi aknad. Remonditi II korruse koridor, alustati kütteseadmete renoveerimisega ja uue automaatika paigaldamisega.
4.3.15	Risti teeninduskeskuse pööningu soojustamine 2019.	VALD	Aruandlusperioodil tegevusi pole tehtud.
4.3.16	Risti lasteaiahoone fassaadi uuendamine ja soojustamine, ventilatsiooni projekteerimine ja väljavahetamine. Risti uue lasteaiahoone ehitust alustatakse 2025. a.	VALD, ERA, PROJEKTID	Jätkutegevus. Planeeritakse ventilatsiooni ehitamist 2022. a II pooles (lasteaia köök).
4.3.17	Oru Kooli hoone soojustamine, välisvoodri uuendamine, akende vahetus ja ventilatsiooni uuendamine.	VALD, PROJEKTID	Tööd on planeeritud 2024.
4.3.17 ¹	Linnamäe lasteaia hoone ventilatsiooni projekteerimine ja väljaehitamine.	VALD, PROJEKTID	Aruandlusperioodil tegevusi pole tehtud.
4.3.18	Palivere Põhikooli hoone terviklik soojustamine ja ventilatsiooni väljaehitamine, klassiruumide kaasajastamine, aula värskendamine ning selle küttesüsteemi uuendamine, aula välistrepi remont.	VALD, PROJEKTID	Jätkutegevus. Käimas on hoone soojustamiseks ja ventilatsioonisüsteemi ehituseks projekteerimine. Tööd on planeeritud 2023.
4.3.19	Palivere Noortekeskuse hoone soojustamine arvestades seejuures ajaloolise interjööri säilimist (hoone sokli soojustamine, avatäidete soojapidavuse tõstmine, pööningu soojustamine), elektriradiaatorite asendamine õhksoojuspumbaga 2022+.	VALD, PROJEKTID	Aruandlusperioodil tegevusi pole tehtud.
4.3.20	Palivere Spordihoone seinte soojustamine ja ventilatsiooni väljaehitamine 2022+.	VALD, PROJEKTID	Aruandlusperioodil tegevusi pole tehtud.
4.3.21	Noarootsi õpilaskodu hoone korrastamine.	VALD	Jätkutegevus. Aruandlusperioodil tehtud jooksvaid remonttöid.
4.3.22	Taebla kultuuri- ja spordikeskuse hoone soojustamine 2022+, ATS (2019) ja ventilatsiooni väljaehitamine, võimalusel taastuenergialahenduste	VALD, PROJEKTID	Jätkutegevus. Soojustamise ja ventilatsiooni väljaehitamiseks on projekt olemas. 2022. a I pooles esitati taotlus ehitamiseks toetuse saamiseks.

	paigaldamine, heli ja valgustehnika uuendamine.		
4.3.23	Sireli sotsiaalmaja (Risti) soojustamine, katuse ja küttesüsteemide rekonstrueerimine.	VALD, PROJEKTID	Aruandlusperioodil ei ole tegevusi tehtud.
4.3.24	Muudetud 2021		
4.3.25	Pürksi sotsiaalmaja küttesüsteemi rekonstrueerimine, hoone soojustamine.	VALD, PROJEKTID	Aruandlusperioodil tegevusi ei tehtud
4.3.26	Noarootsi osavallamaja soojustamine ja küttesüsteemi rekonstrueerimine.	VALD, PROJEKTID	Soojustamise ja ventilatsioonisüsteemi väljaehitamise projekt on valmis.
4.3.27	Nõva kooli võimla akustika parandamine ning lava renoveerimine võimaldamaks saalis korraldada kultuuriüritusi.	VALD, PROJEKTID	Aruandlusperioodil tegevusi ei tehtud
4.3.28	Avalike hoonete jooksev sanitaarremont sh küttesüsteemide regulaatorite paigaldamine, torude soojustamine, LED-lampide paigaldus, sanitaarsõlmede remont, põrandate, seinte ja lagede värskendamine jms väiketööd.	VALD	Jätkutegevus. Vastavalt vajadusele ja võimalustele väikeinvesteeringute vahenditest. Aruandlusperioodil tehti nt Palivere õpetajate toa remont, Risti teeninduskeskuse, Taebla vallamaja, Oru teeninduskeskuse ruumides remont, Oru kooli võimla lampide vahetus, Risti kooli küttesüsteemi remont ja automaatika uuendus.
4.3.29	Avalikuks otstarbeks mittevajaliku vallavara võõrandamine.	VALD	Aruandlusperioodil vara ei võõrandatud.
4.3.30	Valla äriühingute (AS Lääne-Nigula Varahaldus) võõrandamise otstarbekuse hindamine ja vajadusel võõrandamine (2019-2020).	VALD	2022. a kevadel otsustati AS Lääne-Nigula Varahaldust mitte võõrandada, ettevõtte jätkab tegevust 01.06.2022 uue juhiga. Algatati ettevõtte ühinemine Noarootsi Soojus OÜ-ga.

E 4.4 Lääne-Nigula vald on piirkondliku koostöö eestvedaja, aktiivne partner maakondlikes, üleriigilistes ja rahvusvahelistes projektides.

Tegevussuunad:

	Tegevussuunad	Rahastamine	2021/2022
4.4.1	Koostöö Läänemaa arendamiseks SA Läänemaa raames.	VALD	Jätkutegevus. Koostöö toimib mitmetes formaatides, nt liiklus, turvalisus, maakondlik tunnustamine, turundamine, kriisikomisjon jne Vt SA koduleht https://laanemaa.ee/
4.4.2	Koostöö naaberomavalitsustega piirkondliku iseloomuga avalike teenuste tagamiseks ja piirkonnaülestest taristute	VALD	Jätkutegevus. Jätkub koostöö nt Lääne raudtee teemal Saue vallaga, MTÜ Terra Maritima kaudu Lääneranna vallaga, Loode-Eesti turismi raames Lääne-Harju vallaga

	planeerimisel (nt matka- ja puhkealad, ühistransport jm).		
4.4.3	Osalemine piirkonna arengule ja avalike teenuste tagamisele suunatud koostööorganisatsioonides (SA Läänemaa, MTÜ Põhja-Eesti ÜTK, MTÜ Kodukant Läänemaa, MTÜ Terra Maritima jt).	VALD	Jätkutegevus. Lääne-Nigula vald on koostööorganisatsioonide liige ja osaleb nende töös.
4.4.4	Rahvusvaheliste kontaktide laiendamine vallaelu paremaks korraldamiseks, olemasolevate kontaktide hoidmine.	VALD, PROJEKTID	Vastavalt võimalustele ja vajadustele. Aruandlusperioodil koostöökohtumisi ei toimunud.

Mõõdikud - Eesmärk 4. Avatud, innovaatiline ja kogukonda kaasav juhtimine

Mõõdik	Baastase 2018	2022	Sihtväärtus 2026
Valla tase Minuomavalitsus (https://minuomavalitsus.fin.ee/et) "Valitsemine" valdkonnas	Tase 5	Tase 5	Tase 6
Külavanemate arv		20% (24 külavanemat)	75% küladest on külavanem